

Vilniaus universitetas
Teisės fakultetas
Komercinės teisės katedra

V kurso studentas Paulius Grinčikas

Studento pažymėjimo nr. 620982

p.grincikas@yahoo.com

**Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių teisinis statusas
Lietuvoje ir užsienyje**

Magistrinis darbas

Vadovas: Doc. dr. Rimantas Simaitis

Recenzentas: Prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius

Vilnius, 2011

Turinys

Ižanga	3
I. Bankroto administratoriaus samprata	6
1.1 Bankroto administratoriaus funkcijos	9
1.2 Kriterijai asmenims, norintiems teikti bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas	13
1.2.1 Advokatų teisė teikti įmonės bankroto administratorių paslaugas	16
1.2.2 Laikinis bankroto administratorius.....	17
1.3 Įmonės bankroto administratoriaus skyrimo tvarka	19
1.3.1 Bankroto administratorių skyrimo procesų vertinimas	20
II. Bankroto administratoriaus statuso pakitimai nuo 1992 m.	23
2.1 1992 m. Įmonių bankroto įstatymas	23
2.2 1997 m. Įmonių bankroto įstatymas	24
2.3 2001 m. Įmonių bankroto įstatymas	25
III. Įmonės restruktūrizavimo administratorių teisinis statusas	30
3.1 Įmonės restruktūrizavimo administratoriaus statusas procese	30
3.2 Naujausios įstatymo redakcijos lingvistinė analizė.....	34
IV. Bankroto administratorių teisinis statusas Lietuvos Respublikoje 1918-1940 metais.....	36
4.1 Administratoriaus funkcijos	37
V. Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių lyginamoji analizė su kitomis valstybėmis.....	38
5.1 Bankroto administratorių teisinio statuso lyginamoji analizė	38
5.2 Restruktūrizavimo administratorių teisinio statuso lyginamoji analizė	41
Išvados	45
Literatūros sąrašas:.....	50
Santrauka.....	53

Ižanga

Temos aktualumas. Pastaruoju metu, dėl susiklosčiusios ekonominės situacijos, vis dažniau visuomenėje susiduriama tiek su bankroto teisės, tiek su restruktūrizavimo teisės institutais – pradėtų bankrotų skaičius vien 2009 metų sausio - gruodžio mėnesiais, lyginant su 2008 metų sausio - gruodžio mėnesiais išaugo nuo 957 iki 1842 (92,5 proc.)¹. Išaugęs dėmesys šioms teisės šakoms bei padažnėjęs jų normų taikymas gali duoti dvejopą efektą – efektyvūs, normų neperkrauti, tačiau pakankamai aiškūs įstatymai padeda efektyviai funkcionuoti teisiniams santykiams, šiuo atveju apginti visų proceso subjektų interesus, nepažeidžiant sąžiningumo, proporcingumo ir kitų principų, tačiau tobulo įstatyminės bazės nebuvimas sukelia sunkumų visoms teisinėms pusėms (šiuo atveju tiek skolininkams, tiek kreditoriams, tiek jiems tarpininkaujantiems asmenims ar institucijoms).

Vienas iš įstatymo įstatyminės bazės vertinimo kriterijų – įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administratorių statusas, jiems suteiktos teisės ir pareigos – abiejuose skirtinguose procesuose šie subjektai yra centrinės figūros, nuo kurių priklauso proceso sėkmė, trukmė ir efektyvumas.

Tenka pažymėti, kad bankroto ir restruktūrizavimo administratorių padėtis abiejuose procesuose yra kiek neįprasta – tiek vienam, tiek kitam tenka atstovauti abu vienas kitam savo reikalavimais priešingiems subjektams (skolininkams ir kreditoriams), taigi, tenka pripažinti, kad netobuli įstatymai gali labai pakenkti ne tik proceso eigai, jo trukmei, bet ir tiesiogiai likusiems bankroto proceso subjektams, procesas gali tapti korumpuotas ir iškreiptas.

Darbo autorius savo magistriniame baigiamajame darbe nagrinės bankroto administratoriaus teisinį statusą įmonės bankroto procese, bandys nustatyti svarbiausius jo požymius. Šiame darbe taip pat pateikiama nuodugni teisės aktų, susijusių su bankroto administratoriaus skyrimu, analizė bei pateikiama išvados dėl, autoriaus nuomone, ydingų jų normų. Taip pat, atsižvelgus į tai, kad, vertinant istoriškai, įstatymų normos, susijusios su įmonių bankroto procesu, kartojasi, pateikta nuodugni įstatymų chronologijos analizė, jų normų vertinimas šiuolaikinės teisės atžvilgiu.

Vertinant restruktūrizavimo administratoriaus statusą, autorius atkreipė dėmesį į jo, kaip subjekto, padedančio vykdyti restruktūrizavimo planą, statusą, taip pat buvo atkreiptas dėmesys į įstatymo netobulumus, susijusius su restruktūrizavimo administratoriaus skyrimo tvarka, jos vertinimas.

Darbo autorius šalis, su kuriomis buvo lyginta mūsų teisinė sistema, pasirinko pagal tris

1 Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos (toliau – bankroto valdymo departamentas) duomenimis

kriterijus:

- Jungtinės Amerikos valstijos. Viena iš didžiausių pasaulio ekonomikų, taip pat teisinė sistema, pasižyminti dinamiškumu ir inovatyvumu.
- Šalys kaimynės. Pasirinkimas grindžiamas praktine nauda, glaudžiu teisinių ir ekonominių santykių buvimu.
- Skandinaviškosios tradicijos šalys. Šiose kontinentinės teisės šalyse yra jaučiama stipri anglosaksų teisinės sistemos įtaka.

Šiame magistriniame baigiamajame darbe nėra atskiro skyriaus, kuris būtų skirtas aptarti teismų praktiką, nes tema yra glaudžiai susijusi su praktika, taigi teismų nutartys yra išskiriamos kartu su aptariama teorija. Taip pat darbo autorius daugiausia dėmesio skyrė nacionalinės teisės analizei, nes laikosi nuomonės, kad įstatymai, taikomi Lietuvoje, turi spragų, taigi daugiau dėmesio skyrė jų aptarimui ir pasiūlymų, kaip galima juos tobulinti pateikimui.

Darbo tikslai. Šiuo darbu autorius siekia:

1. apžvelgti įmonių bankroto administratorių, įmonių restruktūrizacijų administratorių teisinį statusą, įvertinti įstatymų aktualumą, jų kokybę, sugebėjimą užkirsti kelią sukčiavimams ir korupcijai.
2. Jo raidą istoriniu atžvilgiu, taip siekiant atskleisti, ar Lietuvos teisinė sistema vystosi tolygiai, taip rodydama savo brandą, ar įstatymų raidą galima pavadinti chaotiška.
3. Pateikti lyginamąją analizę tarp Lietuvos ir kitų šalių bankroto ir restruktūrizavimo administratorių, įvertinti subjektų ratą, galinčių teikti bankroto ir restruktūrizavimo administratorių paslaugas.

Darbo objektas. Teisiniai santykiai, kylantys įvairiais pagrindais tarp bankroto ir restruktūrizavimo administratorių, ir jų administruojamų subjektų (kreditoriai, skolininkai) bei kitų proceso subjektų (teismai, įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos).

Tyrimo metodai. Naudotasi lyginamuoju, istoriniu, sisteminiu, empiriniu, teleologiniu metodai. Kadangi viena iš darbo dalių yra kitų šalių teisės sistemų palyginimas, teko, norint tinkamai tą padaryti, naudoti lyginamąjį ir istorinį metodus. Istorinis metodas taip pat naudotas siekiant atskleisti Lietuvos Respublikos įstatymų raidą. Sisteminis tyrimo metodas naudotas bandant atskleisti neaiškių teisės normų tikrąsias prasmes. Tam pačiam tikslui buvo pasitelktas ir teleologinis metodas.

Svarbiausi šaltiniai. Šiame magistriniame darbe darbo autoriui teko naudoti empiriniu metodu, todėl svarbiausi šaltiniai yra norminiai, o tiksliau – Įmonių bankroto įstatymas², pirmasis³

2 Žin., 2001, Nr. 31-1010

3 Žin., 1992-10-20, Nr. 29-843

ir antrasis⁴ Įmonių bankroto įstatymai. Taip pat daug naudojamas ir analizuojamas buvo Lietuvos Respublikos Ūkio ministro įsakymas „Dėl teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros derinimo taisyklių patvirtinimo“⁵

Darbo originalumas. Šiame darbe autorius naudojosi savo mintimis ir pamąstymais, visas nesavas mintis atitinkamai pažymėdamas ir įrašydamas į literatūros sąrašą.

4 Žin., 1997-07-04, Nr. 64-1500

5 2009 m. liepos 20 d. Nr. 4-366

I. Bankroto administratoriaus samprata

Bankroto administratorius yra centrinis bankroto proceso asmuo, dalyvaujantis ir smarkiai įtakojantis patį bankroto procesą. Pažymėtina, kad įstatymo leidėjo nustatytas įmonių bankroto administratoriaus apibrėžimas „teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas ir šią teisę įgijęs šio įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų nustatyta tvarka“⁶ nėra pakankamas ir konkrečiai nepaaiškina, kam atstovauja bankroto administratorius, koks yra jo veiklos tikslas. Taigi pradžioje reikėtų aptarti visą bankroto proceso veikimą.

Kartu su bankroto administratoriumi bankroto byloje veikia ir kreditorių susirinkimas, kurio pirmininkas su minėtu administratoriumi įmonės vardu sudaro pavedimo sutartį. Pasirašius šią sutartį tarp administratoriaus ir kreditorių atsiranda civiliniai teisiniai santykiai. Taigi administratorius gina ne tik bankrutuojančios įmonės, bet ir kreditorių, kurių tikslas įvykdyti savo finansinius reikalavimus, interesus. Bankroto administratorius turi sudaryti visų kreditorių reikalavimų sąrašą ir imtis tokių priemonių, kuriomis išpildytų ir jų interesus. Taigi bankroto administratorius teisiškai tampa įmonės valdytoju, kuris turi kreditorių susirinkimo suteiktus įgaliojimus ir privalo apsaugoti abiejų minėtų pusių interesus.⁷ Derėtų pažymėti, kad bankroto administratoriaus tikslas taip pat yra ir jo asmeninė materialinė nauda ar pelnas, kuri gauna įvykdęs šiuos įsipareigojimus. Administravimas yra komercinė ūkinė veiklos rūšis, teisę laisvai ją rinktis garantuoja LR Konstitucijos 48 straipsnis.⁸ Vertinant sistemiškai Lietuvos Respublikos įstatymus, Advokatūros įstatyme⁹ galima rasti normą, kuri įvardija įmonių bankroto administravimą kaip komercinę ūkinę veiklą, taigi nukreiptą į pelno siekimą. Tačiau bankroto administratorius valdydamas įmonės turtą turi: a) atitikti bankroto administratoriaus kvalifikacijos reikalavimus; b) išmanyti derybų meną ir sugebėti laviruoti tarp skirtingus interesus turinčių pusių; c) siekti kaip įmanoma didesnės naudos tiek kreditoriams, tiek skolininkams. Tačiau bankroto administratorius ir įvykdęs šiuos reikalavimus gali siekti didesnės naudos sau, o nuo šio pobūdžio veikos (veikimo ar susilaikymo nuo aktyvių veiksmų) nėra apsaugota byla įstatymais, kas gali apsunkinti įmonės veiklą, atsiskaitymą su kreditoriais ar įmonės bankroto proceso eigą.

6 Įmonių bankroto įstatymas// Žin., 2001, Nr. [31-1010](#)

7 Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. rugpjūčio 4 d. nutartis c.b. Nr. 2-382/2005, kat. 126.3.

8 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. spalio 11 d. nutartis c.b. VSDfV Vilniaus skyrius v. AB "□ Žaliakalnio autotransportas", Nr. 3K-3-978/2000, kat. 29.

9 Lietuvos Respublikos Advokatūros įstatymas//Žin., 2004, Nr. [50-1632](#)

Aptariant įmonės bankroto administratoriaus sampratą, verta paminėti principus, kuriais įmonės bankroto administratoriai privalo grįsti savo veiklą¹⁰:

- pagarbos žmogui principu – gerbti žmogų, jo teises ir laisves;
- profesionalumo principu – bankroto administratorius gali administruoti bankrutuojančią ar bankrutavusią įmonę tik turėdamas pakankamai žinių ir patirties, būti gerai susipažinęs su įstatymais ir kitais teisės aktais, reglamentuojančiais bankroto procesus, ir kurių reikia įmonės bankroto procedūroms atlikti. Bankroto administratorius turi nuolat kelti kvalifikaciją, gilinti profesines žinias, palaikyti gerus dalykinius ryšius su administruojamos bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės darbuotojais, kitais asmenimis, aiškiai dėstyti savo mintis;
- efektyvumo principu – bankroto administratorius, atlikdamas įmonės bankroto procedūras, turi siekti, kad kreditorių reikalavimai būtų patenkinti kiek įmanoma didesne dalimi, atliekant bankroto procesą būtų efektyviai naudojami žmogiškieji, laiko ir materialiniai ištekliai, aktyviai talkinti teismo ir kreditorių susirinkimų darbui, nevilkinti bankroto proceso savo veiksmais ar neveikimu. Šis principas negali būti aiškinamas kaip užkertantis kelią bankroto administratoriui gauti tinkamą apmokėjimą už atliktą darbą;
- konfidencialumo principu – bankroto administratorius privalo diskretiškai elgtis su visa informacija, gauta bankroto proceso metu, nenaudoti savo darbinėje veikloje ir privačiame gyvenime informacijos apie bankroto proceso dalyvius, išskyrus atvejus, kai jos panaudojimas darbinėje veikloje yra būtinas. Bankroto administratorius – juridinis asmuo turi užtikrinti, kad bankroto proceso metu gautos informacijos neatskleistų bankroto administratoriaus darbuotojai, kuriems ši informacija tapo žinoma darbo su bankroto administratoriumi metu. Bankroto administratorius, naudodamas savo darbe kompiuterines duomenų bazines, privalo pasirūpinti reikalingomis apsaugos priemonėmis, kad pašaliniai asmenys neturėtų galimybės pasinaudoti jose sukauptą informacija;
- nešališkumo principu – bankroto administratorius, paskirtas administruoti bankrutuojančią ar bankrutavusią įmonę, kuri turi tiesioginių kreditorių ar skolininkų su kita bankroto administratoriaus administruojama įmone, privalo informuoti apie tai vienos ir kitos įmonės kreditorius;
- garbės, moralės, sąžinės principu – bankroto administratorius bankroto procese atsirandančius partnerystės santykius su šio proceso dalyviais grindžia garbės, moralės ir sąžinės principu. Sutartys dėl įmonių administravimo (pavedimo sutartys) vykdomos, remiantis abipuse pagarba, geranoriškumu ir tarpusavio pasitikėjimu;

¹⁰ Bankroto administratorių elgesio taisyklės (patvirtinta Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2009 m. liepos 7 d. įsakymu Nr. 4-337)

- pavyzdingumo ir padorumo principu – bankroto administratorius privalo būti nepriekaištingos reputacijos ir ją saugoti, taip pat nesinaudoti kito asmens nežinojimu ar klaidomis; nemenkinti kitų bankroto proceso dalyvių, elgtis pagarbiai, konfliktines situacijas spręsti taikiai ir mandagiai, nereikšti paniekos; pareigas atlikti nepriekaištingai, laiku ir dalykiškai; susilaikyti nuo viešų pasisakymų savireklamos tikslais informuojant apie galimybes, gebėjimus ir bankroto administratoriaus profesinį pasirengimą; visada veikti profesionaliai, saugoti savo profesijos garbę ir prestižą, būti tolerantiškas, paslaugus;
- bendradarbiavimo principu – bankroto administratoriaus bendradarbiavimas su kitais bankroto administratoriais ir kitų profesijų atstovais turi būti grindžiamas abipusio pasitikėjimo, sąžiningumo, mandagumo ir profesinio solidarumo principais; kai to reikalauja teisės aktai, bendradarbiavimas turi būti įteisintas atitinkamomis sutartimis, apie šį bendradarbiavimą turi būti informuotas teismas ir įmonės kreditoriai. Bankroto administratoriai turi vienas kitam padėti profesinėje veikloje, jei tai neprieštaruoja teisės aktų reikalavimams. Bet kokį tarpusavio nesutarimą ar ginčą bankroto administratoriai pirmiausia turi stengtis išspręsti abipusiu susitarimu.

Siekiant aptarti bankroto statusą, verta paminėti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato aprobuotą „Teismų praktiką, nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas pagal 1997 m. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymą“ – šioje apžvalgoje išreikšta teismo formuluojama bankroto proceso samprata – „Bankroto instituto paskirtis yra apsaugoti pirmiausia nemokaus skolininko, nebegalinčio tinkamai įvykdyti savo įsipareigojimus, kreditorių teises ir interesus. Bankroto procedūra siekiama patenkinti ne pavienių kreditorių, žinančių apie sunkią skolininko finansinę padėtį, o visų kreditorių interesus, tuo tikslu išviešinant nemokaus skolininko turimas skolas ir finansines galimybes joms padengti bei sudarant sąlygas visiems esantiems kreditoriams patenkinti savo reikalavimus iš bankrutuojančiai įmonei priklausančio turto“¹¹. Teismas tiesiogiai išreiškia savo nuostatą, jog bankroto proceso tikslas – apsaugoti skolininko interesus, tuo pačiu saugant ir kreditorių teises. Pažymėtina, kad teismo praktika yra formuojama siejant ją su ankstesniu 1997 Įmonių bankroto įstatymu, tačiau, autoriaus nuomone, šiuo atveju yra išreikšta teismo pozicija kalbant apie esminius bankroto proceso požymius, o ne konkrečias įstatymo normas, taigi šis bankroto proceso aiškinimas turėtų būti laikomas aktualiu ir šių dienų bankroto proceso atžvilgiu. Taip pat pažymėtina, kad šis senato nutarimas yra priimtas 2001 m., taigi prieš pat priimant naująjį Įmonių bankroto įstatymą – autoriaus nuomone, teismas tokiu būdu siekė vienodinti praktiką ir aiškinti esminius principus ne tik senojo, bet ir naujojo įstatymo atžvilgiu.

11 Teismų praktika , nagrinėjant bankroto bylas , iškeltas pagal 1997m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą , apibendrinimo apžvalga: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001m. gruodžio 21 d. apžvalga // Teismų praktika . 2002, Nr. 16.

1.1 Bankroto administratoriaus funkcijos

Pagrindinės bankroto administratoriaus funkcijos yra nurodytos Įmonių bankroto įstatymo 2 straipsnio 6 dalyje, kurioje teigiama, kad „administratoriaus veikla: bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto išsaugojimo, turto iš skolininkų išieškojimo, turto pardavimo, kreditorių reikalavimų tenkinimo, likusio turto perdavimo organizavimas“¹², tačiau šiame straipsnyje yra pateikiama tik pagrindinės, labiausiai apibendrintos įmonės bankroto administratoriaus funkcijos, kurios vėliau yra aptariamos Įmonių bankroto įstatyme, su šiuo įstatymu susijusiuose aktuose, Civiliniame kodekse, Civilinio proceso įstatyme, Garantinio fondo įstatyme. Taip pat įmonės bankroto administratoriaus funkcijoms daro įtaką konkrečiai bylai paskirto teismo priimtos nutartys, pavedimo sutartis, sudaroma tarp įmonės bankroto administratoriaus ir kreditorių susirinkimo įgalioto kreditorių susirinkimo pirmininko, pačio kreditorių susirinkimo priimtos nutartys.

Reikėtų paminėti, kad įmonės bankroto administratoriaus funkcijos ženkliai skiriasi nuo konkrečios bylos – įmonės tipo (profilio), jos dydžio, sandorių kiekio, kreditorių skaičiaus. Atsižvelgiama, ar geranoriškas įmonės vadovų bendradarbiavimas su įmonės bankroto administratoriumi, taip pat ar perduoti visi įmonės veiklos bei steigimo dokumentai. Didelis dėmesys skiriamas įmonės dislokacijai, jos kreditorių ar skolininkų buvimui kitų šalių subjektais, pačiam bankroto tipui (ar yra išvengiama nusikalstamos veiklos įmonės vadovų veiksmuose, taip pat ar įmonės bankrotas yra tyčinis) ir pan.

Dirbant su bankroto byla svarbu veikimo etapai, todėl teisinėje literatūroje¹³ taip pat nurodomas sąlyginis (todėl, kad tam tikras funkcijas bankroto administratorius atlieka ir *po* pirmojo kreditorių susirinkimo) įmonės bankroto administratoriaus funkcijų skirstymas į:

- funkcijas, atliekamas *iki* pirmojo kreditorių susirinkimo;
- funkcijas, atliekamas *po* pirmojo kreditorių susirinkimo.

Šiuos du bankroto administravimo etapus reikėtų aptarti atskirai. Remiantis Įmonių bankroto įstatymu (10 straipsnis 4, 6, 7, 9, 10, 12 dalys, 11 straipsnis 3 dalis, 14 straipsnis, 15 straipsnis 2 ir 3 dalys, 16, 17, 18, 19 straipsniai) bei Garantinio fondo įstatymu (3, 5 ir 6 straipsniai) galima išskirti tokias bankroto administratoriaus funkcijas, vykdomas *iki* pirmojo kreditorių susirinkimo:

1. Šiame etape bankroto administratorius pradeda pirmines įmonės bankroto procedūras. Funkcijas, tenkančias bankroto administratoriui apibendrinant galima apibūdinti kaip funkcijas, skirtas sutvarkyti formalumus, susijusius su įmonės bankroto procesu, ir pirminius veiksmus, kuriais siekiama užkirsti kelią įmonės vadovams daryti žymią įtaką įmonės veiklai, o tuo pačiu ir, tikėtina, kreditorių teisėms. Bankroto administratorius visa tai įgyvendina atlikdamas šiuos veiksmus:

12 Įmonių bankroto įstatymas// Žin., 2001, Nr. [31-1010](#)

13 „Bankroto teisė“ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R.// Justitia. Vilnius, 2009

- perimdamas įmonės antspaudą. Šia įstatymine norma yra siekiama užkirsti kelią įmonės vadovams galimai daryti žalą sudarant sandorius įmonės vardu;
- supažindindamas įmonės darbuotojus su įsakymu, kuriame nurodoma, kad „visus sprendimus dėl įmonės materialaus, nematerialaus ir finansinio turto valdymo, įmonės sutartinių įsipareigojimų vykdymo (nevykdymo), ūkinės komercinės veiklos organizavimo, darbo organizavimo ir darbo sutarčių vykdymo (nevykdymo), finansinių lėšų valdymo, priima administratorius“¹⁴. Taip atliekamas formalus įmonės darbuotojų informavimo reikalavimas, supažindinant juos su susidariusia situacija, taigi, galima teigti, kad tai taip pat atlieka apsauginę funkciją – įmonės darbuotojai žino, kad vadovaujantys organai yra pakeičiami, taigi tolimesni jų nurodymai (taip pat galimai žalingi kreditorių reikalavimams ar proceso eigai) neturėtų būti vykdomi;
- įmonės bankroto administratorius atidaro atskirą sąskaitą banke lėšoms bankroto proceso metu kaupti ir atsiskaityti su kreditoriais šio įstatymo nustatyta tvarka;
- administratorius privalo ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo teismo sprendimo pradėti bankroto procesą, raštu pranešti apie iškeltą bankroto bylą juridinių asmenų registru, Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 10 dalyje nurodytai Vyriausybės įgaliotai institucijai (Įmonių bankroto valdymo departamentui prie Ūkio ministerijos), įmonei (kai nutartis priimta rašytinio proceso tvarka) ir kreditoriams, Lietuvos bankui, jei bankroto byla iškelta įmonei, kuri yra Lietuvos banko pagal Atsiskaitymų baigtinumo mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemose įstatymą skelbiamame sistemų dalyvių sąraše, Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijai, jei bankroto byla iškelta draudimo įmonei ir perdraudimo įmonei, Lietuvos Respublikos vertybinių popierių komisijai, jei bankroto byla iškelta finansų maklerių įmonei, valdymo įmonei, investicinei bendrovei arba akcinei bendrovei, kuri laikoma vertybinių popierių emitentu pagal Vertybinių popierių įstatymą, ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos juridinių asmenų registru ir per 10 dienų nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos: kreditoriams, visiems asmenims, išsinuomojusiems, pasiskolinusiems, saugantiems arba kitais pagrindais naudojantiems ar valdantiems įmonės turtą, Finansų ministerijai, jei įmonė yra gavėja paskolos iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų arba kuriai suteikta valstybės garantija, mokesčių, valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo administratoriams, kredito įstaigoms, finansų maklerio įmonėms ir draudimo įmonėms, aptarnaujančioms šią įmonę, valstybės, savivaldybės bankrutuojančios

įmonės savininko teises ir pareigas įgyvendinančiai institucijai¹⁵. Ši svarbi informavimo funkcija įstatymo normų yra priskirta teismo kompetencijai, tačiau, autoriaus vertinimu, atsižvelgiant į didelį teismų darbo krūvį, taip pat į galimus sunkumus (pvz., sudėtinga ar neįmanoma nustatyti asmenų buveinės ar gyvenamosios vietos) funkciją atliekant, ji gali būti (paprastai teismas šia galimybe pasinaudoja) perleidžiama bankroto administratoriui.

- organizuoja pačios bankrutuojančios įmonės veiklos, turto apskaitą, valdo mokesčių mokėjimą;
- įpareigoja įmonės vardu turėjusius ir turinčius teisę veikti asmenis, savininką (savininkus), vyriausiąjį buhalterį (buhalterius), įmonės apskaitos struktūrinio padalinio vadovą pateikti teismui bankroto bylai nagrinėti reikalingus dokumentus ir teisės aktų nustatyta tvarka įvertinti įmonės turtą¹⁶.

2. Kreipiasi į įmonės kreditorius, pranešdamas apie įmonei pradėtą bankroto procesą ir pateikdamas prašymą pateikti jų kreditorinius reikalavimus, kurie yra atsiradę iki bankroto bylos iškėlimo dienos. Kreditoriai prie reikalavimų privalo pridėti dokumentus, pagrindžiančius jų reikalavimo dydį bei kaip įmonė yra užtikrinusi šių reikalavimų įvykdymą.

3. Įvertinęs esamą situaciją ir nutaręs, kad tai nepakenks kreditorių teisių apsaugai, tęsia įmonės komercinę veiklą. Tuomet administratorius gali priimti sprendimus dėl naujai sudaromų sandorių, reikalingų plėtoti tolimesnei įmonės ūkinei veiklai.

4. Atstovauja įmonę turto išieškojimo byloje kitų asmenų atžvilgiu bankrutuojančios įmonės naudai, jei bylos iškeltos iki bankroto bylos iškėlimo, taip pat imasi kitų priemonių, būtinų išieškoti turtą iš bankrutuojančios įmonės skolininkų.

5. Pagal pateiktus reikalavimus, sudaro kreditorių ir jų reikalavimų sąrašą, jis pateikiamas teismui tvirtinti. Esant reikalui, administratorius gali ginčyti nepagrįstus kreditorių reikalavimus.

6. Per laikotarpį iki pirmojo kreditorių susirinkimo sprendžia klausimus dėl įmonės sudarytų sandorių, kurių įvykdymo terminas dar nepasibaigė, tolesnio vykdymo ir naujų sandorių sudarymo, reikalingų įmonės ūkinei komercinei veiklai tęsti, jei įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą, ir ne vėliau kaip per 30 dienų nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos praneša suinteresuotiems asmenims apie tai, kad vykdys įmonės sudarytas sutartis, kurių vykdymo terminas dar nepasibaigė, arba jų nevykdys.¹⁷

Pateikia Žemės ūkio ministerijai dokumentus dėl lėšų skyrimo fizinių ir juridinių asmenų reikalavimams apmokėti už perdirbti supirktą žemės ūkio produkciją.

15 Šią funkciją įmonės bankroto administratorius atlieka, jei teismas jam tai paveda Įmonių bankroto įstatymo 10 straipsnio 6 dalies pagrindais

16 Taip pat

17 LR Įmonių bankroto įstatymas, Valstybės □ žinios. 2001, Nr. 31-1010

7. Teikia teismui siūlymą nagrinėti bankroto bylą supaprastinta proceso tvarka, jei įmonė neturi turto ar jo nepakanka teismo ir administravimo išlaidoms padengti.

8. Ne vėliau kaip per 30 darbo dienų nuo teismo nutarties patvirtinti kreditorių reikalavimus įsiteisėjimo dienos, sušaukia *pirmąjį* kreditorių susirinkimą.

9. Jei įmonė neturi turto arba jo neužtenka darbuotojų reikalavimams patenkinti, administratorius pateikia Garantiniam fondui dokumentus dėl lėšų skyrimo darbuotojų reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, tenkinti.

Bankroto byloje po šių bankroto administratoriaus funkcijų seka tos, kurios yra galimos tik *po* pirmojo įmonės kreditorių susirinkimo:

1. Tik kreditorių susirinkimui išrinkus kreditorių susirinkimo pirmininką, jis gali pasirašyti pavedimo sutartį su įmonės bankroto administratoriumi.

2. Garantiniam fondui išnagrinėjus administratoriaus teiktą paraišką dėl lėšų skyrimo darbuotojų reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, sudaro su fondu lėšų perdavimo bankrutuojančiai įmonei sutartį. Administratorius taip pat organizuoja lėšų išmokėjimą darbuotojams pagal jų kreditorinius reikalavimus.

3. Jeigu įmonės bankroto bylą nagrinėjantis teismas nustato tyčinį bankrotą, administratorius privalo patikrinti bankrutuojančios įmonės sandorius, sudarytus per penkerių metų (60 mėnesių) laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo, ir pareikšti ieškinius įmonės bankroto bylą nagrinėjančiame teisme dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (arba) galėjusių turėti įtakos įmonės negalėjimui atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais. Šiuo atveju laikytina, kad administratorius apie sandorius sužinojo nuo dokumentų apie šių sandorių sudarymą gavimo dienos.

4. Administratorius gražina bankrutavusios įmonės savininkui turtą, likusį atsiskaičius su kreditoriais.

5. Pateikdamas turto gražinimo, nurašymo arba perdavimo aktus ir Aplinkos ministerijos regiono aplinkos apsaugos departamento pažymą teismui, nagrinėjančiam įmonės bankroto bylą, inicijuoja sprendimo dėl įmonės pabaigos priėmimą.

6. Perduoda saugotinus įmonės dokumentus archyvui.

7. Ne vėliau kaip per penkias darbo dienas nuo teismo sprendimo dėl įmonės pabaigos įsiteisėjimo dienos pateikia prašymą Juridinių asmenų registrai išregistruoti likviduotą dėl bankroto įmonę.

Pasitelkus šią analizę, galima matyti ir geriau suprasti įmonės bankroto administratoriaus statusą bankroto procese – itin daug jo atliekamų funkcijų sudaro veiksmai, atliekami dar iki pirmojo kreditorių susirinkimo, jam tenka formali, tačiau labai svarbi pareiga, siekiant procesą išlaikyti skaidrų, nešališką ir greitą. Informavimo, reikalavimų sąrašo parengimo, kitų dokumentų parengimo ir pan. pareiga tenka administratoriui, taigi autoriaus nuomone galima daryti išvadą, kad

be anksčiau išvardintų bankroto administratoriaus statuso ypatybių, galima priskirti dar vieną – įmonės bankroto administratorius yra centrinė sklandų procesą užtikrinanti figūra proceso metu. Toks įstatymo leidėjo pasirinkimas turėtų būti vertinamas itin palankiai, nes atliekant loginę analizę galima padaryti išvadą, kad administratorius yra tinkamiausias asmuo atlikti tokio tipo užduotis – teismui administratoriaus funkcijas atlikti būtų sudėtinga dėl kelių priežasčių:

- itin didelis teismų darbo krūvis. Peržvelgus teismų praktiką autorius pastebėjo, kad teismai dažnai naudojami savo teise perleisti dalį atliekamų funkcijų (paprastai tai yra funkcijos, susijusios su informavimo pareiga) administratorių žinion, taigi galima daryti išvadą, kad teismams perėmus dalį pasirengimo veiksmų galėtų nukentėti pats procesas, atliekamų veiksmų kokybė ir trukmė.
- Neretai bankroto procese dalyvauja keli ar keliolika kreditorių, taigi suderinti jų pozicijas gali būti sudėtinga užduotis – tam reikalingas betarpiškas bendravimas, toks, koks dabar yra tarp bankroto administratoriaus ir įmonės kreditorių.
- Bankroto administratoriams keliami reikalavimai. Šiame darbe pateikiami reikalavimai, keliami bankroto administratoriams – analizuojant juos galima daryti išvadą, kad bankroto administratorius yra asmuo, kuriam keliami specifiniai reikalavimai (pilnas kriterijų, kuriuos turi atitikti bankroto administratorius, sąrašas yra pateikiamas kitame skyriuje), pareiga nuolatos kelti savo profesines žinias mokymuose, taigi galima daryti išvadą, kad bankroto administratorius yra subjektas, ne tik puikiai susipažinęs su normomis, reglamentuojančiomis patį procesą, bet ir išmanantis derybų meną. Autoriaus nuomone, ši savybė bankroto procese yra itin svarbi ir daug lemianti.

1.2 Kriterijai asmenims, norintiems teikti bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas

Asmeniui, norinčiam tapti įmonės bankroto administratoriumi, pirmiausia, reikia įgyti teisę teikti šias paslaugas atitinkant tam tikrus reikalavimus, pagal Ūkio ministro 2006 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. 4-376 patvirtintą „Teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo tvarką“¹⁸. Svarbu tai, kad skirdamas bankroto administratorių teismas garantuotų įmonės kreditorių ir įmonės interesų apsaugą, kitaip tariant, užtikrintų bankroto bylos sprendimo nešališkumą ir efektyvumą. Jeigu Teismas patvirtina tam tikrą kandidatą į šias pareigas, jis pradeda veikti kaip bankrutuojančios įmonės vadovas, organizuojantis jos veiklą, valdantis jos turtą, vadovaujantis įmonės ūkinei komercinei veiklai ir

18 Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006 m. spalio 10 d. Įsakymas Nr. 4-376 □ „Dėl teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių patvirtinimo □ “ // Valstybės □ žinios. 2006, Nr. 110-4180.

atliekantis kitas proceso funkcijas.

Nurodytose taisyklėse yra numatyti objektyvūs reikalavimai, keliami *fiziniam* asmenims, siekiantiems teikti bankroto administratoriaus paslaugas:

- būti nepriekaištingos reputacijos - „asmuo negali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos, jeigu jis buvo nuteistas už sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, nepaisant to, ar išnyko teistumas, arba buvo nuteistas už kitą nusikalstamą veiką ir nėra išnykęs teistumas, ar piktnaudžiauja psichotropinėmis, narkotinėmis, toksinėmis medžiagomis ar alkoholiu, ar jam buvo panaikintas Ūkio ministerijos išduoto bankroto administratoriaus, jo padėjėjo ar restruktūrizavimo administratoriaus pažymėjimo galiojimas ir nepraėjo Ūkio ministerijos nustatytas terminas, per kurį asmuo negali pateikti prašymo laikyti kvalifikacijos egzaminą.“¹⁹ Derėtų pastebėti, kad šiuo atveju nepriekaištingos reputacijos samprata šiek tiek skiriasi nuo nepriekaištingos reputacijos kriterijaus, taikomo asmenims, siekiantiems teikti advokato, notaro, antstolio ir panašaus pobūdžio paslaugas – nepriekaištingos reputacijos kriterijus bankroto administratoriams ir jų padėjėjams yra šiek tiek laisvesnis. Pavyzdžiui, teikti advokato paslaugų negali asmuo, kuris „yra atleistas iš teisėjo, prokuroro, advokato, advokato padėjėjo, notaro, kandidato į notarus (asesoriaus), notaro atstovo, teismo antstolio, antstolio, antstolio atstovo, antstolio padėjėjo pareigų už profesinės ar tarnybinės veiklos pažeidimus arba atleistas iš valstybės tarnautojo pareigų pritaikius tarnybinių nuobaudą ar iš darbo už šiurkštų darbo pareigų pažeidimą ir nuo atleidimo nepraėjo treji metai“²⁰. Toks reikalavimas nenumatytas taisyklėse, numatančiose reikalavimus, keliamus bankroto administratoriams.
- Turėti aukštąjį ekonominį arba teisinį išsilavinimą. Šia norma įstatymo leidėjas patvirtina bankroto administratoriaus statusą ir vykdomos veiklos pobūdį procese – bankroto administratorius yra subjektas atliekantis ne tik teisinio, bet taip pat nemaža dalimi - ekonominio pobūdžio veiksmus. Aukštasis išsilavinimas yra nuostata, įtvirtinta, kad asmenys, siekiantys teikti bankroto administratoriaus paslaugas atitiktų ir kokybinius – aukštojo mokslo – reikalavimus.
- Stažo reikalavimas – asmuo turi būti pakankamai gerai susipažinęs su bankroto administratorių teikiamomis paslaugomis (jis jau turi būti dirbęs bankroto administratoriaus padėjėju bent 2 metus per 3 metus iki kvalifikacinio egzamino laikymo). Šis kriterijus yra kiekybinis kriterijus, tačiau kartu su kokybiniu (aukštojo ekonominio ar teisinio išsilavinimo reikalavimu) turėtų sudaryti prielaidą, kad asmuo, siekiantis bankroto administratoriaus pareigų yra visapusiškai susipažinęs su darbo specifika, jam keliamais reikalavimais, kurie

19 Ten pat.

20 Lietuvos Respublikos Advokatūros įstatymas Žin., 2004, Nr. [50-1632](#)

nebus kliūtimi tinkamai teikti bankroto administratoriaus paslaugas. Tačiau čia galima pateikti pastabą – Ūkio ministro įsakyme yra numatyta vienintelė *išimtis* kiekybiniam reikalavimui – jei bankroto administratoriaus pareigų siekia asmuo, turintis *advokato* pažymėjimą, stažo reikalavimas nėra keliamas.

- Asmuo, atitinkantis aukščiau išvardytus reikalavimus, privalo išlaikyti kvalifikacinį egzaminą, taip įrodydamas, kad pakankamai išmano sritį, kurioje ketina dirbti, ir žino sunkumus, kurie lauks atliekant šį darbą.

Išanalizavus reikalavimus, keliamus bankroto administratoriui, galime daryti išvadą, kad tai yra itin aukštos kvalifikacijos asmuo. Pažymėtina, kad kriterijai yra panašūs į reikalavimus, keliamus kitiems aukščiausios kvalifikacijos subjektams (teisėjams, advokatams ir pan.), juos šiek tiek pakeitus tam, kad atitiktų proceso ypatumus (pavyzdžiui, galimybė teikti bankroto administratoriaus paslaugas asmenims, įgijusiems ekonominių, ne tik teisinių, aukštąjį išsilavinimą).

Kaip jau minėta, bankroto administratoriaus paslaugas gali teikti ir *juridinis* asmuo. Jam, (kartu su reikalavimais, taikomais fiziniams asmenims) juridinio asmens darbuotojams ir vadovui, yra taikomas proporcijos reikalavimas: juridinis asmuo turi „užtikrinti, kad ne mažiau kaip 1/3, bet ne mažiau kaip 2 juridinio asmens darbuotojai, vykdantys įmonės įstatuose nurodytą veiklą, tarp jų juridinio asmens vadovas, turėtų teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas“²¹. Taip pat numatoma, kad juridinis asmuo savo įstatuose turi būti nurodęs įmonės veiklos tikslą, susijusį su verslo ir valdymo konsultacijų veikla, ir tinkamai vykdyti mokesčines prievoles pagal mokesčių įstatymus ir mokesčines paskolos sutartį (jei tokia yra).

Derėtų pastebėti, kad teisę atlikti bankroto administravimą gali numatyti ir įstatymai, susiję su *profesijų* atstovų veikla. Pavyzdžiui, LR advokatūros įstatymas be teisinių paslaugų teikimo²² (4 str. 4 d.) suteikia advokatams teisę už užmokestį teisės aktų nustatyta tvarka teikti kai kurias, baigtiniame sąraše numatytas, paslaugas, tarp jų ir įmonių bankroto administratoriaus, kurios yra ūkinės komercinės veiklos vykdymas. Advokatų teisė teikti bankroto administratoriaus paslaugas yra aptarta vėlesniuose skyriuose.

Taisyklės taip pat numato ir reikalavimus, keliamus fiziniams asmenims, siekiantiems teikti įmonių restruktūrizavimo administratorių paslaugas. Nuo bankroto administratoriaus reikalavimų šie skiriasi tuo, kad asmuo privalo **jau turėti** teisę teikti įmonės bankroto administratoriaus paslaugas. Šis reikalavimas, kaip ir reikalavimas turėti bent dviejų metų bankroto administratoriaus stažą suponuoja įstatymo leidėjo pasirinkimą įmonės restruktūrizavimo administratoriaus pareigas laikyti itin sudėtingomis (pastaba – bankroto administratoriaus paslaugų teikimo dviejų metų patirtį

21 Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006 m. spalio 10 d. Įsakymas Nr. 4-376 □ „Dėl teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių patvirtinimo“ □ // Valstybės □ žinios. 2006, Nr. 110-4180.

22 Advokato veikla yra teisinių paslaugų teikimas. Advokato veikla nėra komercinė ūkinė. (Advokatūros įstatymo 4 str. 3 d.).

turi turėti ir advokatai) ir reikalaujančiomis itin aukštos asmenų kvalifikacijos. Taip pat įmonių restruktūrizavimo administratoriui taikomi nepriekaištingos reputacijos, aukštojo išsilavinimo ir kvalifikacinio egzamino reikalavimai. Jie yra tokie patys, kaip ir fiziniams asmenims, siekiantiems teikti bankroto administratorių paslaugas.

1.2.1 Advokatų teisė teikti įmonės bankroto administratorių paslaugas

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Advokatūros įstatymo²³ 4 straipsnio 4 dalimi, advokatas „taip pat turi teisę už atlyginimą teisės aktų nustatyta tvarka teikti bankroto, restruktūrizavimo, turto ir palikimo administratoriaus, lobisto, likvidatoriaus, kuratoriaus, testamentinio vykdytojo, turto patikėtinio, patentinio patikėtinio paslaugas, būti arbitru, tarpininku, taikintoju ar teisės ekspertu, kai sprendžiami komerciniai ginčai“, tačiau paprastai bankroto ir restruktūrizavimo administravimu užsiima specialūs administratoriai, o šias paslaugas teikiantys advokatai yra itin retas atvejis.

Tokia praktika yra susiformavusi, atsižvelgiant į Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo praktiką, konkrečiai administracinę bylą A-28/2007²⁴, kurioje teismas pasisakė dėl ankstesnės Vyriausiojo administracinio teismo praktikos (A-226/2005²⁵), kurioje teigiama, kad įstatyme numatytos normos, leidžiančios advokatams teikti bankroto administratoriaus paslaugas įtvirtina praktiką, kad įstatymo leidėjas, vertindamas advokatų patirtį, kuri yra įgyjama prieš įgaunant advokato statusą, išskiria juos iš kitų asmenų, todėl reikalavimai, kurie turėtų būti taikomi kitiems asmenims (svarbiausia – kvalifikacinio egzamino laikymas), advokatams nėra taikomi.

2007 m. gegužės 4 dienos byla iš esmės paneigė tokį aiškinimą, jame teismas pasisakė, kad įstatymo leidėjas numatydamas Advokatūros įstatymo 4 straipsnio 4 dalyje advokatams teisę užsiimti bankroto administratoriaus veikla, numatė *galimybę*, o ne *teisę* užsiimti šia veikla. Tokia praktika suformuluota sistemiškai nagrinėjant Advokatūros įstatymą, jo 4 ir 43 straipsnius. Pastarasis straipsnis numato kitus advokatų veiklos apribojimus ir jame numatyta, kad advokatas *gali* užsiimti 4 straipsnyje 4 dalyje numatytomis veiklos rūšimis, taigi, kaip minėta anksčiau, tokių paslaugų teikimas yra viena iš advokato veiklos galimybių, bet tai nėra jo privilegija, todėl išimtinės sąlygos vykdyti tokią ūkinę komercinę veiklą neturi būti daromos.

Vertinant šias bylas, tenka daryti išvadą, kad advokatai, kaip ir kiekvienas kitas bankroto administratoriaus pareigų siekiantis asmuo, privalo atitikti **visus** (jiems netaikomas tik darbo patirties, būnant bankroto administratoriaus padėjėju, reikalavimas) bankroto administratoriams

23 Žin., 2004, Nr. 50-1632

24 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 4 d. sprendimas, a. b. P. V. v. LR ūkio ministerija, Nr. A-28/2007, kat. 25 (S)

25 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. vasario 22 d. nutartis a. b. P. V. v. Bankrutuojančių ir restruktūrizuojamų įmonių administratorių atestavimo komisija, Nr. A5-226/2005, kat. 25 (S)

keliamus reikalavimus, tarp jų ir kvalifikacinio egzamino išlaikymą. Darbo autorius tokią teismo poziciją vertina dvejopai – toks Lietuvos Vyriausiojo administracinio sisteminis advokatūros įstatymo aiškinimas gali būti vertinamas kaip per daug lingvistinis, atsižvelgiantis tik į įstatyme pavartotas formuluotes, apibūdinančias advokatų teises, bet neatsižvelgiantis į advokatų padėtį teisinėje sistemoje, taip pat kokybinius reikalavimus, keliamus asmenims, siekiantiems advokato vardo. Šiuo atveju derėtų pažymėti, jog reikalavimai, numatyti advokatūros įstatyme yra beveik tokie patys kaip reikalavimai, keliami asmenims, siekiantiems tapti

1.2.2 Laikinis bankroto administratorius

Laikinojo bankroto administratoriaus institutas Lietuvoje nėra plačiai taikomas, tačiau kai kuriose užsienio šalyse jis gana paplitęs. Taigi šiame skyriuje bus aptarta ir Lietuvos, ir užsienio (Vokietijos, Graikijos) atvejai.

I. Laikinis bankroto administratorius Lietuvos teisinėje sistemoje:

Nors dabartiniame Įmonių bankroto įstatyme laikinojo bankroto administratoriaus institutas nėra numatytas, istoriškai analizuojant Lietuvos įmonių bankroto įstatymų raidą galima pamatyti, kad jis buvo įtvirtintas 1918-1940 ir 1992 metų įstatymuose. Norint apibrėžti laikinojo bankroto administratoriaus statusą, jį reikėtų apibūdinti kaip asmenį, kuris yra procesinis subjektas, skiriamas teismo iki bankroto bylos iškėlimo. Jis skiriamas tik tuo atveju, jei yra duomenų, kad įmonės turtas yra eikvojamas ar yra imtasi kitų priemonių, kurios galėtų pažeisti bankroto bylos subjektų interesus, taigi pagrindinė administratoriaus pareiga – apsaugoti bankrutuojančios įmonės turtą.

Instituto, taikyto ankstesniuose įstatymuose Lietuvos Respublikoje, neliko 1997 m. Įmonių bankroto įstatyme. Ankstesniame, 1992 m. įstatyme, laikinis bankroto administratorius buvo paminėtas itin lakoniškai, šiam institutui skirtas vos vienas 6 straipsnio 3 dalies punktas, taigi tai, kad praktikoje institutas nebuvo pritaikytas nė karto²⁶ yra visiškai logiška pasekmė – nebuvo aiški laikinojo administratoriaus skyrimo tvarka, jo įgaliojimai, statusas, atlyginimo mokėjimo tvarka, atsakomybė ir t.t.

Nors, kaip minėta, laikinojo bankroto administratoriaus institutas dabartiniame Įmonių bankroto įstatyme nėra išreikštas *expressis verbis*, tačiau vertinant sistemiškai, teismui skirti laikinąjį bankroto administratorių pagrindas yra numatytas CPK 145 straipsnyje 1 dalyje 5 punkte, kuriame teigiama, kad viena iš laikinųjų apsaugos priemonių, kurias gali, esant pagrindui, pritaikyti teismas, yra laikinis turto administratorius atsakovo turtui.

1. 26 Jurgita Spaičienė „Bankroto teisės raida Lietuvos Respublikoje“. Daktaro disertacija. Mykolo Romerio universitetas, teisės fakultetas. Vilnius, 2008

Nors ši norma ir yra dalinai išplėsta CK 4.236-4.252, tačiau jose nenumatyti skyrimo pagrindai, reikalavimai asmeniui, norinčiam teikti laikinojo bankroto administratoriaus paslaugas, jo atsakomybė, santykis su įmonės vadovybe (ar jis turėtų visiškai perimti įmonės valdymą, ar tik prižiūrėti įmonės vadovų veiklą) ir pan., taigi teismai atsargiai vertina galimybę byloje skirti laikinąjį įmonės administratorių.

„Teisėjų kolegija, vertindama nutarties paskirti laikinąjį turto administratorių pagrįstumą ir teisėtumą, pažymi, jog tokios laikinųjų apsaugos priemonių rūšies taikymas būdingas tam tikrų kategorijų bylose (pavyzdžiui, fizinio asmens paskelbimo mirusiu ar nežinia kur esančiu, pripažinimo neveiksniu ar ribotai veiksniumi, globos ir rūpybos steigimo, turto administravimo, paveldėjimo procedūrų taikymo, ginčų dėl bendraturčių teisių įgyvendinimo bylose, bylose dėl juridinio asmens veiklos tyrimo), tačiau jis nėra praktikuojamas bankroto bylų procese. Pirmosios instancijos teismo nutartyje nėra argumentuota, kodėl tokia specifinė apsaugos priemonė taikyta sprendžiant dėl bankroto bylos iškėlimo, kai nėra faktinių duomenų arba bent objektyvaus pobūdžio prielaidų apie žemės ūkio bendrovės valdymo organų neteisėtų veiksmų (neteisėtos veiklos) pasireiškimą.“²⁷

Teismas byloje tiesiogiai pasisako, kad tokio tipo bylose nėra taikomas laikinasis turto administratorius, kaip laikinoji apsaugos priemonė, ir tai nėra įprasta. Šioje byloje tai buvo vienas pagrindinių teismo išsakytų argumentų, grindžiant sprendimą atmesti pirmosios instancijos sprendimą taikyti laikinojo turto administratoriaus institutą kaip laikinąją apsaugos priemonę.

II. Laikinojo bankroto administratoriaus institutas užsienio šalių teisinėse sistemose:

Vertėtų pažymėti, kad skirtingai nei Lietuvoje, laikinojo administratoriaus institutas yra gana plačiai taikomas užsienio valstybių teisinėse sistemose:

Vokietijoje²⁸ teismas, turėdamas įrodymų, kad vengimas imtis veiksmų gali pakenkti bylos šalių interesams, gali skirti laikinąjį bankroto administratorių. Jam mutatis mutandis taikomos bankroto administratoriaus normos (56, 58 ir 66 straipsniai). Laikinasis bankroto administratorius turi teisę ir pareigą sulaukyti skolininko turta ir imtis būtinų priemonių, siekiant jį išsaugoti. Jei teismas nenusprendžia kitaip, tęsti įmonės ūkinę komercinę veiklą, įvertinti skolininko turta, nuspręsti, ar jo užteks padengti įmonės kreditorių reikalavimus. Jei to reikalauja bylos aplinkybės, laikinasis bankroto administratorius gali įžengti į atsakovo patalpas ir pareikalauti finansinių dokumentų, būtinų atlikti aukščiau išvardintoms pareigoms. Įvertinęs bylos aplinkybes laikinojo kreditoriaus teisių ir pareigų ribas nustato bankroto teismas. Taigi galima daryti išvadą, kad

27 Lietuvos apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 16 d. nutartis Nr. 2-731/2008

28 Vokietijos nemokumo statusas // <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/InsO.pdf> [peržiūrėta 2011-01-15]

Vokietijos teisinėje sistemoje laikinasis bankroto administratorius turi platesnę veikimo teisę ir didesnių įgaliojimų nei Lietuvoje.

Naujasis **Graikijos** įstatymas (priimtas 2007 m.) taip pat numato laikinojo bankroto administratoriaus institutą, tačiau jo statusas bankroto procese skiriasi nuo Vokietijos. Remiantis Graikijos Bankroto įstatymu²⁹, teismui, nutarus pradėti bankroto bylos procesą, priimamas sprendimas kreditorių advokatą skirti laikinuoju administratoriumi iki tol, kol jo, kaip bankroto administratoriaus, kandidatūrai galutinai pritaris kreditorių susirinkimas. Tenka pripažinti, kad Graikijos teisinėje sistemoje laikinojo bankroto administratoriaus statusą galima prilyginti bankroto administratoriaus statusui, nes šis terminas įvestas siekiant aiškesnės subjekto statuso atskirties. Taip pat čia išskiriami ir pagrindai, kuriems esant taikomas laikinojo administratoriaus institutas – tradiciniu supratimu laikinasis administratorius yra skiriamas siekiant kuo greičiau užkirsti kelią skolininko veiksams, galintiems pakenkti kitų proceso subjektų interesams, o šiuo atveju tai yra subjektas, turintis *dalines* bankroto administratoriaus teises ir pareigas ir įgausiantis jas pilnai iškart po to, kai bus patvirtintas kreditorių susirinkimo.

Iš pateiktų trijų valstybių pavyzdžių, darbo autorius tinkamiausia laikytų Vokietijos įstatymuose numatytas nuostatas, numatančias laikinojo bankroto administratoriaus institutą. Autoriaus nuomone, taip yra sudaromos teisingiausios sąlygos, siekiant

1.3 Įmonės bankroto administratoriaus skyrimo tvarka

Įmonės administratorius yra asmuo, skiriamas teismo, priimančio nutartį pradėti įmonės bankroto procesą. Nagrinėjant Lietuvos Respublikos Teismų įstatymą, o tiksliau – 1 straipsnio 1 dalį³⁰, galima daryti išvadą, kad teismų pagrindinė funkcija yra teisingumo vykdymas. Administratoriaus paskyrimas nėra teisingumo vykdymas pačia savo esme, o naujų teisinių santykių sukūrimas. Taigi kyla klausimas, ar yra padarytas teisingas sprendimas teisme įtvirtinti administratoriaus skyrimą. Juo labiau, bankroto procese dalyvauja subjektas (Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos), kurio tiesioginė veikla yra „organizuoti bankroto ir restruktūrizavimo administratorių atestavimą, vykdyti bankroto administratorių veiklos kontrolę“³¹. Teisinėje literatūroje toks sprendimas pasirinkti teismus, kaip instituciją, sprendžiančią bankroto administratoriaus skyrimo klausimus, yra įvardijamas kaip „racionalus“³². Autorius tokiai nuomonei pritaria, nes:

- „Bankroto bylose svarbus veiksnys – laikas, kadangi bankroto administratorius, įsiteisėjus

29 http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_gre_en.htm#3. [peržiūrėta 2011-01-15]

30 Žin., 1994, Nr. 46-851

31 <http://www.bankrotodep.lt/Veikla.php?Tipas=3> peržiūrėta 2011-02-02

32 Kavalnė S., Norkus R. *Bankroto teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2011. P. 99

teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą, turi nedelsdamas perimti įmonės turtą ir visus dokumentus, organizuoti bankrutuojančios įmonės valdymą. Kadangi nutartį iškelti bankroto bylą priima teismas, laiko požiūriu yra tikslinga, jog administratoriaus skyrimo klausimą spręstų tas pats subjektas, kuris iškėlė bankroto bylą.

- Teismas atlieka bendrąją bankroto procedūrą priežiūrą ir bankroto procese vykdo kitas administracinio tvarkomojo pobūdžio užduotis. Siekiant visus svarbiausius uždavinius bankroto procese sutelkti vieno subjekto rankose, skirti administratorių taip pat turėtų teismas.
- Bankroto administratoriaus skyrimo klausimas yra itin svarbus, nes nuo administratoriaus veiklos efektyvumo daug priklauso bankroto procedūrų sėkmė bei galimybė atsiskaityti su kreditoriais. „Kadangi teismas yra viena iš svarbiausių valstybės institucijų, kurios veiklai keliami aukščiausi nepriklausomumo ir nešališkumo standartai, įstatymų leidėjas, siekdamas administratoriaus skyrimo kokybės, šią funkciją patikėjo teismams.“³³

1.3.1 Bankroto administratorių skyrimo procesų vertinimas

Pažiūrėjus iš praktinės pusės galima visiškai sutikti su įstatymo leidėjo pasirinkta forma dėl bankroto administratoriaus skyrimo – teismas savo nutartimi skiria bankroto administratorių, tačiau svarstytinas yra jo parinkimo procesas – „Asmuo, pateikdamas pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo įmonei, pasiūlo teismui administratoriaus kandidatūrą.“³⁴ Tai reiškia, kad bet kuris subjektas (įmonės kreditorius (kreditoriai), savininkas (savininkai), įmonės administracijos vadovas, likviduojamos įmonės likvidatorius, įmonės darbuotojas (darbuotojai)), besikreipiantis į teismą dėl bankroto proceso įmonei pradėjimo, turi pateikti savo kandidatą į įmonės bankroto administratorius, taip pat jo raštišką sutikimą imtis administruoti subjektą. Autoriaus nuomone, tokia praktika yra netobula, sudaranti prielaidų nesąžiningiems šalių veiksams – įmonės kreditoriai ir savininkai yra priešingos procesinės šalys, abi turinčios teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi. Bankroto administratorius yra svarbus, skirtingais vertinimais netgi svarbiausias, centrinis, viso bankroto proceso subjektas. Jo efektyvus darbas, sugebėjimas greitai ir kokybiškai atlikti jam pavestus uždavinius, nešališkumas, profesionalumas yra esmingai svarbūs sklandžiam bylos vystymui, maksimaliai visų bylos šalių interesų apsaugai. Netinkamas bankroto administratoriaus parinkimas gali tuo pačiu reikšti vienos ar kitos šalies interesų pažeidimą, nesąžiningą procesą, įtakos nulemtus administratoriaus veiksmus.

Taigi dabartinė praktika nevisiškai užkerta kelią daryti įtaką bankroto administratoriui – subjektas, paduodantis prašymą pradėti bankroto bylą, turi jį pateikti kartu su bankroto

33 Kavalnė S., Norkus R. *Bankroto teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2011. P. 99-100

34 Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios 2001, Nr. IX-216

administratoriaus kandidatūra, o ši, drauge, patvirtinta ir administratoriaus sutikimą imtis administruoti bankrutuojančią įmonę. Tai reiškia, kad santykis tarp prašymą teismui paduodančio asmens ir bankroto administratoriaus jau yra susiklostęs, jis gali tęstis ilgą laiką, tarp jų gali būti susiklostęs artimas ryšys, o tai visiškai neeliminuoja išankstinių susitarimų galimybės.

Vienintelis įstatymo numatytasis saugiklis – po prašymo pradėti bankroto bylą, teismas kreipiasi į Įmonių bankroto valdymo departamentą prie Ūkio ministerijos (toliau - Departamentas), šis ne vėliau kaip per 3 darbo dienas pateikia teismui ar kreditorių susirinkimui atsakymą raštu dėl pritarimo ar nepritarimo bankroto administratoriaus kandidatūrai³⁵. Šiuo laikotarpiu Departamentas kreipiasi į bankroto administratorius vienijančias organizacijas faksu arba elektroniniu paštu apie teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūrą, kurios pateikti pastabas ir pasiūlymus dėl šio bankroto administratoriaus kandidatūros gali per vieną darbo dieną nuo Departamento paklausimo išsiuntimo dienos. Jeigu per vieną darbo dieną nuo Departamento paklausimo išsiuntimo dienos iš bankroto administratorius vienijančių asociacijų Departamentas negauna atsakymo, laikoma, kad dėl teismo pateiktos kandidatūros teikti bankroto administravimo paslaugas jos pastabų ir pasiūlymų neturi³⁶, taigi, remiantis Įmonių bankroto įstatymu (IX-216) ir Ūkio ministro D. Kreivio įsakymu 2009 m. liepos 20 d. Nr. 4-366 „Dėl teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros derinimo taisyklių patvirtinimo“, galima teigti, kad įstatymo leidėjas ėmėsi priemonių, kad apsaugotų procesą nuo potencialiai neprofesionalių ar šališkų administratorių.

Vertėtų aptarti pagrindus, kuriais galima atsisakyti bankroto administratoriaus kandidatūros:

- „jei bankroto administratorius nepateikė Deklaracijos dėl atitikimo teisės aktų reikalavimams (toliau – Deklaracija).
- Jei bankroto administratorius yra įmonės skolininkės kreditorius (su kreditoriumi darbo santykiais susijęs asmuo ar, kai kreditorius – juridinis asmuo, jo organų narys).
- Jei asmuo, kuris pagal įstatymus ar kitus teisės aktus neturi teisės būti vadovu.
- Jei įmonės ar šios įmonės patronuojančios arba dukterinės įmonės savininkas, jos valdymo organų narys, vadovas, jo pavaduotojai (direktoriai), vyriausiasis buhalteris (buhalteris), įmonės apskaitos struktūrinio padalinio vadovas, akcininkas, nuosavybės teise turintis arba turėjęs per paskutinius 36 mėnesius iki bankroto bylos iškėlimo daugiau kaip 10 procentų bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės arba šios įmonės patronuojančios ar dukterinės įmonės akcijų.“³⁷

35 Ūkio ministro D. Kreivio įsakymas 2009 m. liepos 20 d. Nr. 4-366 „Dėl teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros derinimo taisyklių patvirtinimo“

36 Ūkio ministro D. Kreivio įsakymas 2009 m. liepos 20 d. Nr. 4-366 „Dėl teismo skiriamo bankroto administratoriaus kandidatūros derinimo taisyklių patvirtinimo“

37 Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios 2001, Nr. IX-216

Derėtų pažymėti, kad šios apsaugos priemonės tikrina tik objektyvius, kitaip tariant - išorinius administratoriaus tinkamumo pareigoms eiti požymius. Subjektyvūs požymiai lieka neaptarti, taigi įstatymo normos jų nepasiekia – darbo autoriaus nuomone, yra nemaža tikimybė, kad asmuo, siūlydamas savo bankroto administratoriaus kandidatūrą, bus susipažinęs su jo darbo metodika, asmenybe ar numatys tikėtinus rezultatus. Taigi galima teigti, kad, nors įstatymo nuostatose yra nurodyta formalus reikalavimas elgtis sąžiningai bei nepažeidžiant nė vienos pusės interesų, praktikoje jas pritaikyti yra nelengva. Autoriaus nuomone, taip yra todėl, kad, taikant lyginamąjį aspektą su konkurencijos teise, praktikoje yra itin sudėtinga nustatyti neformalius susitarimus, asmenų šališkumą.

Kaip minėta anksčiau, darbo autorius neigiamai vertintų Lietuvos Įmonių bankroto įstatymo nuostatas (11 str. 2 d.), susijusias su bankroto administratoriaus kandidatūros siūlymu, pateikiant prašymą pradėti įmonės bankrotą, todėl darbo autorius šią nuostatą vertintų kaip keistiną:

Bankroto administratorių eilės principas. Vadovaujantis šiuo principu, asmenys, teikdami prašymą pradėti bankroto bylos procesą teisme neturėtų teisės siūlyti savo bankroto administratoriaus kandidatūros – teismas, pradėdamas bankroto bylos nagrinėjimą, turėtų kreiptis į Įmonių bankroto valdymo departamentą prie Ūkio ministerijos (toliau - Departamentas) dėl bankroto administratoriaus paskyrimo konkrečiai bylai. Pažymėtina, kad iš dalies šią funkciją Departamentas atlieka ir pagal dabar galiojančias nuostatas – kai dėl įmonės bankroto kreipiasi įmonės darbuotojai, bankroto administratoriaus kandidatūros pateikti jie neprivalo.

Departamentas, pagal konkrečios bylos aplinkybes (įmonės buveinės vietą, įmonės dydį, turto ir išiskolinimo tipą, kreditorių skaičių ir pan.) iš bankroto administratorių sąrašo (fiziinių asmenų ir juridinių asmenų) įvertintų (pagal darbo stažą, darbuotojų skaičių juridiniame asmenyje, galėjimą tinkamai atstovauti teritoriniu principu ir pan.) pateiktą kandidatūrą bankroto administratoriaus, kurio (kurios) kandidatūra labiausiai tiktų konkrečioms bylos aplinkybėms.

Tokia bankroto administratorių skyrimo tvarka galėtų būti vertinama kaip tinkamesnė, nes:

- a) bankroto administratorių parinktų subjektas, atsakingas už bankroto administratorių administravimą, taigi įvertinus visus kriterijus, būtų parinkta tinkamiausia kandidatūra;
- b) tai skatintų bankroto administratoriaus nešališkumą – tokia priemonė sumažintų tikimybę, kad administratorius kokiais nors ryšiais (asmeniniais, profesiniais) būtų susijęs su kreditoriumi (kreditoriais) ar skolininku (skolininkais);
- c) bankroto bylose vienas svarbiausių kriterijų yra laikas. Neretai reikia imtis priemonių greitai, norint apsaugoti visų bylos subjektų interesus. Bankroto administratoriaus, parinkto nešališkos institucijos, kandidatūra sukeltų mažiau įtarimų šališkumu iš kitų bylos subjektų, taigi susilauktų

mažiau skundų – bankroto bylų nagrinėjimas galėtų tapti efektingesnis.

II. Bankroto administratoriaus statuso pakitimai nuo 1992 m.

2.1 1992 m. Įmonių bankroto įstatymas

1992 metų Įmonių bankroto įstatymas³⁸ priimtas itin skubotai – jo poreikį diktavo perėjimas nuo planinės ekonomikos prie rinkos ekonomikos, poreikis įvesti normų paketą, padėsiantį efektingai gyvuoti rinkos ekonomikai (bankrotas – vienas iš rinkos ekonomikos požymių). Taip pat tuo metu prasidėjęs bendras darbas su Tarptautiniu valiutos fondu (1992-10-21 – 1993-09-20 pirmasis etapas), kurio metu fondo atstovai paragino skatinti konkurenciją, privatizaciją, įmonių restruktūrizavimą, verslumą ir pan.³⁹

Kaip ir visas įstatymas, jo normos, įmonės bankroto administratoriaus statusas buvo aprašytas labai glausčiai bei lakoniškai. Tiksliai apibrėžti įmonės bankroto administratoriaus statusą sunkina tai, kad nėra atskirai išskirtos įstatymo sąvokos, kuriose būtų aprašyta pagrindiniai procesai ir subjektai, dalyvaujantys procese. Įstatyme administratorių teisės ir pareigos aprašytos tik 7 punktuose (ĮBĮ 7 str.), kuriuose buvo apibūdintos tik pačios pagrindinės funkcijos. Juose visiškai neaparti reikalavimai, keliami bankroto administratoriams (įstatyme nurodyta tik tai, kad „Administratoriumi negali būti paskirtas skolininko atstovas (įmonės savininkas (savininkai), jos valdybos narys, administracijos vadovas)“ (ĮBĮ 7 str.). Taip pat nepaaiškinta ir bankroto administratorių skyrimo tvarka.

Įmonės sandorių patikrinimo pareiga, **galimo tyčinio bankroto atveju**, atiteko teismų jurisdikcijai (ĮBĮ 5 str. 2 d.) – „Teismas, nustatęs tyčinį įmonės bankrotą, turi išnagrinėti šios įmonės per paskutinius 12 mėnesių iki bylos iškėlimo dienos sudarytus sandorius ir nustatyti jų teisėtumą.“ Toks reikalavimas atrodo nelogiškas, nes pažeidžia teismų darbo ekonomiškumo principą. Verta pažymėti, kad įprastinio bankroto atveju įmonės sandorius tikrindavo įmonės bankroto administratorius. Toks įstatymo leidėjo pasirinkimas diferencijuoti subjektų pareigas gali būti vertinamas kaip išreikštas nepakankamas pasitikėjimas tuomet dar naujam įmonės bankroto administratoriaus subjektui Lietuvos teisinėje sistemoje. 2001 m. Įmonių bankroto įstatyme ši pareiga abiem atvejais tenka įmonės bankroto administratoriui.

Taip pat derėtų atkreipti dėmesį, kad vadovaujantis 1992 m. ĮBĮ, įmonės bankroto administratorius (tyčinio bankroto atveju – teismas) tikrindavo 12 mėnesių laikotarpio iki bankroto

38 Įmonių bankroto įstatymas 1992–rugsėjo–15 I-2880 (toliau - ĮBĮ)

39 Kropas S., Šidlauskas G. „Tarptautinis valiutos fondas ir Lietuva: bendradarbiavimo raidos bruožai ir perspektyvos//Pinigų studijos“ 2002. Nr. 3, P66.

bylos iškėlimo įmonei jos sudarytus sandorius. Tai yra gerokai trumpesnis laikotarpis, nei numatytasis 2001 metų įstatyme – 36 mėnesiai įprastiniam bankrotui ir 5 metai (60 mėnesių) tyčiniam. Toks įmonės bankroto administratorių pareigų išplėtimas gali būti sietinas su siekiu tinkamiau ginti įmonės kreditorių interesus, siekiant juos apsaugoti nuo nesąžiningų skolininko veiksmų.

1992 metų įstatyme randamas institutas, išnykęs iš tolimesnių bankroto įstatymų – laikinojo administratoriaus (ĮBĮ 6 str. 2 d. 3 p.). Jis galėjo būti paskirtas iki įmonės bankroto bylos iškėlimo, jei teismas, gavęs duomenų apie tai, kad įmonės turtas yra eikvojamas ar atliekami kiti veiksmai, pažeidžiantys kreditorių teises. Pažymėtina, kad laikinojo administratoriaus institutas nebuvo naujovė Lietuvos teisės sistemoje – laikinasis turto administratorius, skiriamas tais pačiais pagrindais, kaip ir 1992 metų įstatyme, būdavo skiriamas ir 1918-1940 metais.

2.2 1997 m. Įmonių bankroto įstatymas

Ankstesnis, 1992 m., įstatymas pasirodė esantis skubotai parengtas, per daug lakoniškas, turintis jau gerokai aptartų, bet neišspręstų teisinių spragų, taigi įstatymo leidėjas vietoje įstatymo taisymo pasirinko išleisti naują, teisinės technikos prasme kokybiškesnį įstatymą, taigi 1997 m. birželio 17 d. buvo priimtas (įsigaliojo 1997 m. liepos 4 d.) Lietuvos Respublikos Bankroto įstatymas⁴⁰. Šis įstatymas įtvirtino daugybę naujų institutų, tokių kaip įmonių sanavimas (ĮBĮ 32-34 str.), kreditorių komitetas (ĮBĮ 29 str.), sutvarkyta kreditorių atsiskaitymo eiliškumas, išspręstos problemos, sietos su atsiskaitymais su kreditoriais, kurių reikalavimas užtikrintas įkeitimu. Taip pat, įmonės bankroto administratoriai išskirti kaip asmenys, užsiimantys tam tikra profesine veikla, kuri jau gerokai išplėsta, jiems teko daugiau teisių ir pareigų, siekiant užtikrinti proceso subjektų interesų apsaugą.

Nors galima teigiamai vertinti bankroto administratorių išskyrimą į atskirą institutą, taip pat jiems suteikiant daugiau įgaliojimų, tačiau įstatyme netrūko spragų – jau kitame Įmonių bankroto įstatyme atsisakyta įmonių sanavimo (jis pakeistas Įmonių restruktūrizavimo įstatymu), likvidacinės komisijos (atsisakyta dėl likvidacinės komisijos ir administratoriaus veiklos dubliavimosi, paliktas tik įmonės likvidatorius), taip pat subjektų, galinčių kreiptis į teismą su prašymu pradėti įmonės bankroto procedūras ratas sumažintas, atsisakant subjektų, kuriems tokia teisė suteikta **tik** šiame įstatyme (subjektai, atstovaujantys kreditorius – Valstybinė darbo inspekcija, Žemės ir miško ūkio ministerija, apskrities viršininkas, žemės ūkio produkcijos gamintojų visuomeninės organizacijos).

2.3 2001 m. Įmonių bankroto įstatymas

2001 m. kovo 20 dieną priimtas⁴¹ (įsigaliojo 2001 m. liepos 1 dieną) dabartinis įstatymas, kuriame buvo numatyta nemažai naujovių, dalis jų buvo tiesiogiai susijusių su bankroto administratoriaus teisiniu statusu. Kartu su šiuo įstatymu 2007 m. priimtas (įsigaliojo 2007 m. liepos 1 dieną) Lietuvos Respublikos Įmonių restruktūrizavimo įstatymas, kurio paskirtis – pakeisti iki tol galiojusią įmonių sanavimo praktiką.

Šiame įstatyme susiaurintas asmenų, galinčių paduoti prašymą pradėti įmonės bankrotą, ratas – iš jo išbraukti kreditorius atstovaujantys subjektai (Valstybinė darbo inspekcija, Žemės ir miško ūkio ministerija, apskrities viršininkas, žemės ūkio produkcijos gamintojų visuomeninės organizacijos). Taip pat svarbu paminėti, kad šiame įstatyme atsisakyta neigiamai vertinto iki tol egzistavusio likvidacinės komisijos instituto, paliktas tik įmonės likvidatorius. Įvestas naujas nemokumo kriterijus, susidedantis iš dviejų dalių: vėlavimo atsiskaityti su kreditoriais (ilgiau kaip 3 mėnesius) ir įmonės pradelsti atsiskaitymai sudaro daugiau kaip pusę į įmonės balansą įrašyto turto.

2003 metais įvestas naujas, supaprastinto bankroto institutas, reglamentuojantis iki tol problematiškas įmonių bankroto procedūras, kai bankrutuojanti įmonė visiškai neturėdavo turto ir negalėdavo atsiskaityti nei už teismo, nei už administravimo išlaidas.

Toliau yra pateikiama lingvistinė ĮBĮ 11 straipsnio, numatančio bankroto administratoriaus teises ir pareigas, analizė, siekiant atskleisti pakeitimus, atlinktus nuo įsigaliojimo dienos iki dabartinės, galiojančios redakcijos. Analizuoti įstatymą pasirinkta trys atskaitinės datos – 2001, 2008 ir 2010 metas.

1. 2001m. Administratorius turi perduoti Vyriausybės įgaliotai institucijai duomenis apie bankrutuojančią įmonę ir duomenis paskelbti „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“, tačiau tiek antrajame, tiek trečiajame pakeitimuose Administratorius turi perduoti nurodytai Vyriausybės įgaliotai institucijai duomenis apie įmonės bankroto procesą ir neturi paskelbti „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“.
2. 2001m. nutarime administratorius pagal kreditorių pareikštus reikalavimus, patikslintus pagal įmonės finansinės apskaitos dokumentus, sudaro visų įmonės kreditorių bei jų reikalavimų sąrašą ir pateikia jį teismui tvirtinti, kreditorių susirinkime ir teisme ginčija nepagrįstus kreditorių reikalavimus. Nuo 2008m. šiame punkte pridedama ir terminas, pagal kurį administratorius turi pateikti minėtą reikalavimų sąrašą (t.y. ne vėliau nei per vieną mėnesį nuo teismo nustatyto termino, iki kada kreditoriai turi pareikšti savo reikalavimus, pabaigos). Taip pat šiuose pakeitimuose teismas administratoriaus prašymu

gali pratęsti šiame punkte nurodytą terminą, ko nebuvo 2001m.

3. 2001m. įstatyme administratorius turi pateikti Fondui bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių darbuotojų reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, tenkinti ar Garantiniam fondui dokumentus dėl lėšų skyrimo darbuotojų reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, tenkinti. Tačiau 2008 ir 2010m. Įstatymo pakeitimuose administratorius dokumentus dėl lėšų skyrimo darbuotojų reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, tenkinti turi pateikti tik Garantiniam fondui.
4. 2001m. administratorius teikia informaciją Vyriausybės įgaliotai institucijai ir Statistikos departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (pagal šio nustatytas ataskaitų formas), teismui, taip pat kreditorių susirinkimo nustatyta tvarka kreditoriams, savininkui (savininkams) bei įgaliotam akcininkų (pajininkų) atstovui, jeigu jis paskirtas, o 2008 ir 2010m. nebeturi teikti įgaliotam akcininkų (pajininkų) atstovui.
5. Administratorius 2001 m. įstatyme organizuoja ir kontroliuoja pajamų, gautų valdant, naudojant bankrutuojančios įmonės turtą ir juo disponuojant, taip pat sąnaudų apskaitą. Antrajame ir trečiajame pakeitimuose prie šio punkto pridedama papildomų sąlygų. Administratorius privalo dar ir įmonės bankroto proceso metu teisės aktų nustatyta tvarka sudaryti ir teikti metines finansines ataskaitas (balansą ir pelno (nuostolių) ataskaitą). Tais atvejais, kai įmonė nėra pateikusi mokesčių deklaracijų ir kitų dokumentų, administratorius privalo suteikti galimybę atitinkamoms institucijoms atlikti dokumentinius patikrinimus ir revizijas duomenims, teiktiniems nepateiktose mokesčių deklaracijose ar kituose dokumentuose, nustatyti.
6. 2001m. administratorius praneša įmonės savininkui (savininkams), įgaliotam akcininkų (pajininkų) atstovui, jei jis paskirtas, kai dėl taikos sutarties sudarymo yra būtini jų nutarimai, tačiau 2008 ir 2010m. Įstatymų pakeitimuose turi pranešti tik įmonės savininkui (savininkams).
7. 2001m. įstatyme tais atvejais, kai įmonės turtas neatskirtas nuo įmonininko ar įmonės narių turto, administratorius turi teisę neatlygintinai gauti duomenis iš institucijų, kurios teisės aktų nustatyta tvarka registruoja turtą (vertybinius popierius), apie šių asmenų vardu registruotą turtą (vertybinius popierius), iš bankų, kitų kredito ir draudimo įstaigų – apie jų turimas arba priklausančias gauti pinigų sumas. 2008m. pridėta prie šio punkto tai, kad administratorius turi teisę gauti iš Valstybinės mokesčių inspekcijos, Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų, Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, valstybės įmonės Registrų centro bei kitų fizinių ir juridinių asmenų, tarp jų iš bankų ir kitų kredito įstaigų, finansų ir draudimo įmonių, teisės aktų nustatyta tvarka

reikalingus duomenis apie jo administruojamos bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės vykdytą ir vykdomą veiklą, buvusių ir esamus darbuotojus, turėtą ir turimą turtą ir pan., taip pat iš šiame punkte nurodytų asmenų gauti šios įmonės dokumentų, teiktų ataskaitų, informacijos, tikrinimo aktų ir pan. nuorašus. 2010m. Įstatymo pakeitime administratorius neturi teisės gauti minėtos informacijos iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

8. 2001m. įstatyme administratorius pateikia žalos atlyginimo prievolės mokėjimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga dokumentus ir žalos atlyginimo gavėjų duomenis jų gyvenamosios vietos savivaldos institucijoms, kai įstatymo numatytais atvejais žalos atlyginimo mokėjimas pereina valstybei. 2008 ir 2010m. Administratorius šiuos dokumentus pateikia gyvenamosios vietos Valstybinio socialinio draudimo fondo vadybos teritoriniams skyriams.

2008 ir 2010m. pakeitimuose pridėtas 24 punktas, kurio nebūta 2001m redakcijoje:

9. Administratorius pateikia prašymą teismui (teismams) dėl jo atstatydinimo iš visų jo administruojamų įmonių administratoriaus pareigų ne vėliau kaip kitą darbo dieną po tos dienos, kai sužinojo apie teisės teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas netekimą. Tą pačią dieną šio prašymo kopiją pateikia visiems jo administruojamų įmonių kreditorių susirinkimo pirmininkams.
10. 2001m. įstatyme administratoriumi negali būti paskirtas įmonės, kuriai iškelta bankroto byla, kreditorius (su kreditoriumi darbo santykiais susijęs asmuo ar jo valdymo organų narys), asmuo, kuris pagal įstatymus ar kitus teisės aktus neturi teisės būti administracijos vadovu, įmonės ar šios įmonės patronuojančios arba dukterinės įmonės savininkas, jos tarybos, valdybos narys, administracijos vadovas, jo pavaduotojai (direktoriai), vyriausiasis finansininkas (buhalteris), akcininkas, nuosavybės teise turintis daugiau kaip 10 procentų bankrutuojančios įmonės ar šios įmonės patronuojančios arba dukterinės įmonės akcijų. Šie apribojimai taikomi ir šioje dalyje nurodytiems asmenims, kurie dirbo bankrutuojančioje įmonėje ir buvo atleisti iš pareigų per paskutinius 12 mėnesių iki bankroto bylos iškėlimo. 2008m. įstatyme kreditoriumi negali būti taip pat ir juridinis asmuo, įmonės apskaitos struktūrinio padalinio vadovas. Akcininkas negali būti administratoriumi nuosavybės teise turintis arba turėjęs per paskutinius 36 mėnesius iki bankroto bylos iškėlimo daugiau kaip 10 procentų bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės arba šios įmonės patronuojančios ar dukterinės įmonės akcijų. Šie apribojimai taikomi ir šioje dalyje nurodytiems asmenims, kurie dirbo bankrutuojančioje ir bankrutavusioje įmonėje ir buvo atleisti iš pareigų ne per paskutinius 12, o 36 mėnesius iki bankroto bylos iškėlimo. Nuo 2008m. įstatymo pakeitimo, juridinio asmens, turinčio teisę teikti bankroto administravimo

paslaugas, vadovui, jo pavaduotojams (direktoriams), vyriausiajam buhalterii (buhalteriui), įmonės apskaitos struktūrinio padalinio vadovui, juridinio asmens organo nariams, juridinio asmens dalyviams taikomi šioje dalyje administratoriui nustatyti apribojimai. Taip pat administratorius negali turėti teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi.

11. Nutartį dėl administratoriaus laikino pavadavimo jo atostogų, laikino nedarbingumo ar kitais atvejais, kai jis laikinai negali eiti savo pareigų, priima teismas administratoriaus teikimu, kreditorių susirinkimo pirmininko pritarimu. Jeigu administratorius dėl ligos negali kreiptis į teismą, nutartį dėl jo laikino pavadavimo laikino nedarbingumo atveju priima teismas kreditorių susirinkimo pirmininko teikimu.
12. 2001m. įstatyme administratorių iš pareigų atstatydinti gali teismas. Teisę teikti teismui prašymą dėl atsistatydinimo iš pareigų turi ir administratorius. 2008m. šis įstatymas papildytas 2 atvejais, kada teismas gali administratorių atleisti iš pareigų:
 - kai bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės kreditorių susirinkimas (komitetas) kreipiasi dėl administratoriaus atstatydinimo;
 - kai teismas sužino, kad administratorius neteko teisės teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas ir administratorius ir (arba) kreditoriai nesikreipė į teismą dėl šio administratoriaus atstatydinimo. Šiuo atveju teismas ne vėliau kaip per 15 dienų nuo sužinojimo dienos atstatydina šį administratorių iš visų jo administruojamų įmonių ir šio įstatymo nustatyta tvarka paskiria kitą (kitus) administratorių (administratorius).
13. Pagal 2001m. įstatymą, Teismas, patenkinęs administratoriaus atsistatydinimo prašymą, paskiria administratoriumi kitą asmenį ir nurodo terminą, per kurį buvęs administratorius privalo perduoti naujai paskirtam administratoriui įmonės turtą pagal finansinę atskaitomybę, sudarytą atstatydinimo iš pareigų dienos duomenimis, ir visus dokumentus. 2008m. įstatyme pridėamos ir sankcijos jeigu atstatydintas administratorius be pateisinamos priežasties per nustatytą laiką neperduoda įmonės turto ir dokumentų ar perduoda ne visą turtą ir (ar) ne visus dokumentus. Teismas arba teisėjas gali skirti atstatydintam administratoriui (kai administratorius – juridinis asmuo, jo vadovui) iki 10 tūkstančių litų baudą.
14. 2008m. įstatyme pridėtas 11 punktas, teigiantis, kad administratorius (fizinis asmuo) privalo nuolat kelti kvalifikaciją (administratorius (juridinis asmuo) privalo užtikrinti jo darbuotojų, turinčių teisę teikti bankroto administravimo paslaugas, nuolatinę kvalifikacijos kėlimą), laikytis teisės aktų ir Bankroto administratorių elgesio kodekso reikalavimų. (Įsigaliojo nuo

2009m. kovo 1d.).

Nuo 2009m. kovo 1d. Straipsnis papildomas ir 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 ir 19 dalimis

15. Administratoriaus profesinė civilinė atsakomybė už atliekant bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių bankroto procedūras fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą draudžiama privalomuoju draudimu.
16. Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo objektas yra administratoriaus civilinė atsakomybė už draudimo sutarties galiojimo metu administratoriaus ir (ar) jo darbuotojų neteisėtais veiksmais, atliekant bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių bankroto procedūras, padarytą žalą.
17. Draudžiamuoju įvykiu laikomi draudimo sutarties galiojimo metu administratoriaus ir (ar) jo darbuotojų atlikti neteisėti veiksmai (veikimas, neveikimas), atliekant bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių bankroto procedūras, kurie yra pagrindas atsirasti apdraustojo civilinei atsakomybei, ir reikalavimo, kuris atitinka administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklėse numatytas sąlygas, atlyginti žalą pateikimas.
18. Administratorius profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu draudžiamas sudarant administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutartį. Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo draudėjas yra administratorius. Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo minimali draudimo suma yra 200 000 litų vienam draudžiamajam įvykiui ir 500 000 litų visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus. Dėl draudžiamąjo įvykio išmokėjus draudimo išmoką ir sumažėjus šio straipsnio nustatytai minimaliai draudimo sumai, administratorius privalo per vieną mėnesį apsidrausti civilinę atsakomybę, kad būtų atkurta privalomoji minimali draudimo suma.
19. Administratorius gali pats papildomai draustis administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės draudimu už vykdant bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių bankroto procedūras fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą.
20. Draudikas, turintis Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos išduotą draudimo veiklos licenciją, suteikiančią teisę vykdyti administratorių profesinės civilinės atsakomybės privalomąjį draudimą, privalo sudaryti administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartį su administratoriumi, pateikusių prašymą ir visus šiai sutarčiai sudaryti būtinus dokumentus. Administratorių profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.
21. Administratorius, siekdamas administruoti bankrutuojančią ar bankrutavusią įmonę, privalo

teismui, kreditorių susirinkimui, kai įmonės bankroto procedūros vykdomos ne teismo tvarka, ir šio įstatymo 11 straipsnio 10 dalyje nurodytai Vyriausybės įgaliotai institucijai pateikti Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo liudijimo kopiją.

22. Draudimo sutarties galiojimo metu administratoriaus ir (arba) jo darbuotojų neteisėtais veiksmais vykdant bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių bankroto procedūras padarytą žalą, viršijančią tūkstantį litų, atlygina draudikas, išmokėdamas draudimo sumos neviršijančią draudimo išmoką. Jeigu draudimo išmokos nepakanka visai žalai atlyginti, žalą padaręs administratorius atlygina faktinės žalos dydžio ir draudimo išmokos skirtumą.

III. Įmonės restruktūrizavimo administratorių teisinis statusas

3.1 Įmonės restruktūrizavimo administratoriaus statusas procese

Įmonės restruktūrizacija savo esme – įmonės gamybinis, techninis, komercinis pertvarkymas. Vykstant restruktūrizavimo procesui įmonė perskirsto savo finansinius įsipareigojimus, taip pat, galimai, pasikeičia įmonės vadovai, tikėtina, ir akcininkai. Panašiai, kaip ir įmonės bankroto procese, įmonės restruktūrizavimo administratorių yra vienas svarbiausių asmenų visame procese, taigi jo statusas, tenkanti teisių ir pareigų dalis, profesionalumui keliami reikalavimai yra itin svarbūs kriterijai, siekiant darnaus Įmonių restruktūrizavimo įstatymo veikimo ir jo taikymo.

Įstatyme nurodyta, kad „Restruktūrizavimo administratorius – teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas“⁴². Ši pakankamai lakoniška norma yra išplečiama 15 straipsnio tolimesnėse dalyse - „Restruktūrizavimo administratorius atlieka savo pareigas pagal su įmone sudarytą atlygintinų paslaugų teikimo sutartį, kurią įmonės vardu pasirašo įmonės valdymo organas. Tokia sutartis turi būti sudaryta ne vėliau kaip per 10 kalendorinių dienų nuo teismo nutarties iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą įsiteisėjimo dienos. Administravimo išlaidų ir restruktūrizavimo administratoriaus atlyginimo sumos turi atitikti teismo nutartimis patvirtintas sumas. Restruktūrizavimo administratoriaus veiklos išlaidas apmoka restruktūrizuojama įmonė“. Analizuojant pateiktas įstatymo ištraukas galima daryti išvadą, kad, skirtingai nei įmonės bankroto administratorius, kurio veiklos pagrindas yra pavedimo sutartis su įmonės kreditorių atstovu, restruktūrizavimo administratorius sudaro atlygintinų paslaugų teikimo sutartį. Iš karto galima pastebėti įstatymo normų paradoksą – restruktūrizavimo administratorius turi imtis priemonių, tarp kurių gali būti ir įmonės turto pervaldinimas, jo

pardavimas, darbo sutarčių nutraukimas ir pan., prieš savo tiesioginį darbdavį (tiek paslaugų teikimo sutarties sudarymas, tiek atlygio restruktūrizavimo administratoriui mokėjimas yra sietinas su restruktūrizuojama įmone). Tokia situacija turėtų būti vertinama kaip galimas pagrindas korupcijai, taigi gali kelti nepasitikėjimą pačiu procesu tarp kreditorių, taigi sudaryti tokias sąlygas, kad pats įstatymas taptų nevertojamas. Tai yra žalinga praktika, nors ir įstatymų leidėjas kitais atvejais ėmėsi priemonių, kad nustatytų asmenų ratą, kuriems yra draudžiama administruoti konkrečią įmonę (IRI 21 str.):

„Restruktūrizavimo administratoriumi negali būti paskirtas įmonės, kuriai iškelta restruktūrizavimo byla, kreditorius (su kreditoriumi darbo santykiais susijęs asmuo ar, kai kreditorius juridinis asmuo, jo valdymo organų narys), asmuo, kuris pagal įstatymus ar kitus teisės aktus neturi teisės būti įmonės vadovu, įmonės ar šios įmonės patronuojančios ar dukterinės įmonės savininkas, jos valdymo organų narys, jo pavaduotojai (direktoriai), vyriausiasis buhalteris (buhalteris), įmonės apskaitos struktūrinio padalinio vadovas (įmonės, teikiančios apskaitos paslaugas, vadovas), dalyvis, nuosavybės teise turintis arba turėjęs per paskutinius 36 mėnesius iki restruktūrizavimo bylos iškėlimo daugiau kaip 10 procentų restruktūrizuojamos įmonės arba šios įmonės patronuojančios arba dukterinės įmonės akcijų, dalių ar pajų. Šie apribojimai taikomi ir šioje dalyje nurodytiems asmenims, kurie dirbo restruktūrizuojamoje įmonėje ir su jais buvo nutrauktos darbo sutartys per paskutinius 36 mėnesius iki įmonės restruktūrizavimo bylos iškėlimo. Juridinio asmens, turinčio teisę teikti restruktūrizavimo administravimo paslaugas, vadovui, jo pavaduotojams (direktoriams), vyriausiajam buhalterii (buhalteriui), įmonės apskaitos struktūrinio padalinio vadovui, juridinio asmens valdymo organo nariams, juridinio asmens darbuotojams, turintiems teisę teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas, juridinio asmens dalyviams taikomi šioje dalyje restruktūrizavimo administratoriui nustatyti apribojimai“

Reikėtų paminėti, kad įmonės restruktūrizavimo administratorius, skirtingai nei įmonės bankroto administratorius, atlieka prižiūrėtojo funkciją – įmonės valdžios iš jos organų neperima, tik prižiūri vykstančius procesus įmonės viduje ir padeda vykdyti įmonės restruktūrizavimo planą.

Derėtų pažymėti, kad, kaip ir bankroto procese, įmonės restruktūrizavimo administratorius į procesą įsilieja nuo pat pradžių - jo funkcijos yra nukreiptos į ateitį – jis dalyvauja rengiant restruktūrizavimo planą, derina jį su įvairiomis kreditorių grupėmis, teikia galutinę išvadą ar įmonės restruktūrizavimo plane numatytų priemonių įgyvendinimas atkurs įmonės mokumą.

Darbo autorius, kaip jau minėta, išvelgia restruktūrizavimo administratoriaus skyrimo vienašališkumo problemą. Administratorius yra ne tik skiriamas įmonės, kuri su juo sudaro paslaugų teikimo sutartį ir moka jam užmokestį, tačiau teikiant teismui administratoriaus kandidatūrą, įmonės vadovai neprivalo gauti kandidatūros patvirtinimo nei iš įmonės dalyvių, nei iš kreditorių. Derėtų pažymėti, kad vyrauja tokio pačio pobūdžio problema, kaip jau iškelta aptariant

įmonės bankroto administratoriaus skyrimo tvarką. Darbo autorius, atsižvelgdamas į mūsų šalies rinkos dydį, šioje srityje mato didelę teisinę spragą, kaip jau minėta, sudarančią sąlygas manipuluoti administratorių kandidatūromis, taip esminiai paveikiant proceso skaidrumą ir šališkumą.

Nagrinėjant teisės aktus, susietus su įmonės restruktūrizavimo procesu, galima išvelgti kelias stadijas pagal kurias atliekama įmonės restruktūrizavimas⁴³:

I-mas etapas. Įmonės restruktūrizavimo metmenų parengimas

II-ras etapas. Įmonės restruktūrizavimo plano parengimas

III-as etapas. Įmonės restruktūrizavimo plano įgyvendinimas

I-mas etapas. Įmonės restruktūrizavimo metmenų parengimas

Šio etapo darbų tikslas – suderintos įmonės valdymo organo ir įmonės kreditorių pozicijos dėl pagrindinių įmonės restruktūrizavimo principų, kurie, kaip formalus pagrindas įmonės restruktūrizavimo plano rengimui, galėtų būti apiforminti kaip įmonės restruktūrizavimo metmenys ir teikiami teismui.

Šiame etape sąlyginai galima išskirti sekančius darbus:

- pirmo etapo veiksmų programos parengimas
- įmonės restruktūrizavimo metmenų projekto parengimas
- restruktūrizavimo metmenų teikimas įmonės valdymo organui, įmonės kreditoriams

II-ras etapas. Įmonės restruktūrizavimo plano parengimas

Tikėtinas šio etapo darbų rezultatas - įmonės valdymo organų ir įmonės kreditorių patvirtintas įmonės restruktūrizavimo planas, kuris, kaip juridinis dokumentas, vadovaujantis Įmonių restruktūrizavimo įstatymo nuostatomis turėtų būti teikiamas tvirtinti teismui.

Šiame etape sąlyginai galėtume išskirti sekančius darbus:

- antro etapo veiksmų programos parengimas
- įmonės restruktūrizavimo plano projekto parengimas
- restruktūrizavimo plano teikimas įmonės valdymo organui
- restruktūrizavimo plano teikimas įmonės kreditoriams, kreditorių susirinkimui

III-as etapas. Įmonės restruktūrizavimo plano įgyvendinimas

Tikėtini šio etapo darbų rezultatai – įmonės mokumo atstatymas ir skolų kreditoriams gražinimas.

Šiame etape vykdomi visi įprastiniai darbai susiję su įmonės veiklos tęstinumu. Skirtumas

43 Parengta naudojant informaciją iš Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų 2009 m. sausio-gruodžio mėn. apžvalgos (parengta įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos) 2010-02-26, Nr. (8.3)-A2-101

tik tas, kad kai kurių įvykių (darbų), kurie buvo tvirtinami kaip restruktūrizavimo plano sudedamoji dalis, eiga bus kontroliuojama ir vertinama įmonės kreditorių.

Įmonės restruktūrizavimas – visuma įstatymo nustatytų procedūrų, kuriomis siekiama išsaugoti ir plėtoti įmonės veiklą, sumokėti skolas ir išvengti bankroto, gaunant įmonės kreditorių pagalbą, taikant ekonomines, technines, organizacines ir kitas priemones.

Restruktūrizavimo administratorius – teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti įmonių restruktūrizavimo administravimo paslaugas.

Restruktūrizavimo administratorius atlieka savo pareigas pagal su įmone sudarytą atlygintinų paslaugų teikimo sutartį, kurią įmonės vardu pasirašo įmonės valdymo organas. Tokia sutartis turi būti sudaryta ne vėliau kaip per 10 kalendorinių dienų nuo teismo nutarties iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą įsiteisėjimo dienos. Administravimo išlaidų ir restruktūrizavimo administratoriaus atlyginimo sumos turi atitikti teismo nutartimis patvirtintas sumas. Restruktūrizavimo administratoriaus veiklos išlaidas apmoka restruktūrizuojama įmonė.

Restruktūrizavimo administratoriaus veiklą Restruktūrizavimo administratorių veiklos priežiūros taisyklių nustatyta tvarka prižiūri, duomenis apie įmonės restruktūrizavimą skelbti leidinio „Valstybės žinios“ priede „Informaciniai pranešimai“ teikia, restruktūrizavimo administratorių sąrašą sudaro, tvarko ir savo interneto svetainėje skelbia Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija. Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija, prižiūradama restruktūrizavimo administratoriaus veiklą, nustatyta tvarka atlieka restruktūrizavimo administratoriaus veiklos patikrinimus ir restruktūrizavimo administratorių veiklos stebėseną.

Už įmonei ir (ar) kreditoriams padarytą žalą restruktūrizavimo administratorius atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka. Administratoriaus profesinė civilinė atsakomybė Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka draudžiama privalomuoju draudimu.⁴⁴

3.2 Naujausios įstatymo redakcijos lingvistinė analizė

Svarbus žingsnis įmonių restruktūrizavimo byloje buvo žengtas 2010 m., kai Seimas priėmė naują įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakciją⁴⁵. Nuo ankstesnio įstatymo jis skiriasi tuo, kad:

- a) restruktūrizuoti galima tik tokią įmonę, kuri įsteigta ne mažiau kaip prieš trejus metus,
- b) jei įmonei jau buvo iškelta restruktūrizavimo byla ir vėliau ji nutraukta ar baigta, turi būti

44 Parengta remiantis „Įmonių restruktūrizavimo procesų studija – veiksniai, trukdantys vykdyti įmonių restruktūrizavimą“// Nacionalinė verslo administratorių asociacija. Vilnius. 2004 m.

45 Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymas (įst. nr. IX-216). Įsigaliojo 2010-11-04

praėję ne mažiau kaip penkeri metai nuo teismo nutarties įsiteisėjimo dienos, kad būtų galima dar kartą inicijuoti restruktūrizavimo procesą. Naujo įstatymo redakcijoje numatyta, kad jei teisme yra nagrinėjamas prašymas dėl bankroto bylos iškelimo, bet dar neįsiteisėjus teismo nutarčiai gaunamas prašymas tai pačiai įmonei iškelti restruktūrizavimo bylą, teismas privalo bylą dėl bankroto bylos iškelimo nutraukti. Tuo tarpu anksčiau, teismas privalėjo stabdyti bankroto bylos iškelimo procesą. Taip naujuoju įstatymu leidėjas siekia išvengti laikinų materialinių sunkumų turinčio verslo subjekto likvidavimo. Po nepavykusio restruktūrizavimo proceso siekiant įmonei iškelti bankroto bylą, kreditoriui teks iš naujo kreiptis į teismą, laikantis įmonių bankroto įstatymo nuostatų.

c) Svarbu paminėti, kad įstatymo pakeitimai taip pat leis įmonės restruktūrizavimą pradėti anksčiau – kol įmonė dar nėra visiškai nemoki. Įmonės restruktūrizavimo procesas gali būti pradėtas ne tik finansinių sunkumų jau turinčiai įmonei, bet ir tuomet, kai egzistuoja tikimybė, kad įmonė susidurs su sunkumais per artimiausius tris mėnesius. Pagal ankstesnę įstatymo redakciją restruktūrizavimo procesas galėjo būti pradėtas tuomet, kai įmonė negali atsiskaityti su kreditoriumi per tris mėnesius nuo pareikalavimo.

d) Naujajame įstatyme prailgintas ir restruktūrizacijos plano pateikimo teismui terminas iki šešių mėnesių (anksčiau – keturi mėnesiai). Taip restruktūrizavimo procesas turėtų būti efektyvesnis, skaidresnis, siekiant sėkmingos restruktūrizavimo proceso pabaigos. Taip pat naujajame įstatyme sumažintas ir reikalaujamų kreditorių balsų skaičius nuo 3/4 iki 2/3, reikalingas restruktūrizavimo plano patvirtinimui. Nors šis pakeitimas palengvina proceso pradžią, stambieji kreditoriai gali piktnaudžiauti restruktūrizavimo procesu neatsižvelgdami į kitų kreditorių nuomonę, siekdami tenkinti tik savo interesus ir priimti būtent jiems naudingą restruktūrizavimo planą.

Naujajame įstatyme pokyčių yra ir kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškume – ankstesnėje redakcijoje kreditorių reikalavimai buvo tenkinami dviem eilėmis (neskaitant kreditorių, kurių reikalavimai užtikrinti įkeitimu ar hipoteka), dabar atsiranda ir trečioji eilė, kuriai priskiriami restruktūrizuojamos įmonės dalyviai, iki restruktūrizavimo bylos iškelimo tapę įmonės kreditoriais, kurių reikalavimai nėra susiję su darbo santykiais. Jų reikalavimai tenkinami vėliausiai. Dėl įstatymo redakcijos pakeitimo įmonės kreditoriams atsiranda didesnė tikimybė atgauti jiems priklausančias lėšas.

Taigi apibendrinant galima teigti, kad naujajame įstatyme pagrindiniai įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimai yra susiję su restruktūrizavimo sąlygomis, santykiu tarp bankroto ir restruktūrizavimo bylų, restruktūrizavimo plano tvirtinimu, jo pateikimo tvarka ir terminais, taip pat su restruktūrizuojamos įmonės kreditorių eilių persiskirstymu. Darbo autorius tokius įstatymo pakeitimus vertina teigiamai, skatinančius rinktis restruktūrizavimo proceso kelią vietoj bankroto. Naujos normos numato galimybes lengviau priimti restruktūrizavimo planą, taigi toks sumažintas barjeras, tikėtina, lems mažesnę skaičių restruktūrizavimo bylų, įstringančių dėl

kreditorių abejingumo, perdėto savų interesų saugojimo ir panašių atvejų. Pastebėtina, kad tokios sąlygos (kai užtenka 2/3 kreditorių susirinkimo balsų, kad patvirtintų planą, vietoj anksčiau reikalautų 3/4) gali sudaryti sąlygas stambiųjų kreditorių savivalei, taigi darbo autorius siūlytų tobulinti įstatymo normas, remiantis užsienio valstybių (turinčių palyginti galias restruktūrizavimo proceso tradicijas, tokių kaip Jungtinės Amerikos valstijos ar Švedija) praktika, siekiant užkirsti kelią panašioms nesažiningų kreditorių veiksmams ir įvesti kreditorių klasių sąvoką. Restruktūrizavimo planas gali būti patvirtintas tik tuo atveju, jei jam pritaria visos kreditorių grupės, taigi vien tik stambiųjų kreditorių turimų teisių neužtenka tam, kad būtų priimtas tik vienai kreditorių grupei naudingas restruktūrizavimo planas. Detalesnė užsienio šalių restruktūrizavimo procesų analizė yra pateikta tolimesniuose skyriuose.

Darbo autorius taip pat teigiamai vertina pasikeitusį terminą, skiriamą parengti restruktūrizavimo planą. Nuo keturių iki šešių mėnesių pailgintas terminas gali būti vertinamas kaip įstatymų leidėjo įtvirtintas požiūris į restruktūrizavimo procesą kaip į itin kompleksinę ir sudėtingą procesą. Autorius savo nuomonę gali paremti sistemiškai įvertinęs įstatymų normas ir anksčiau aptartus reikalavimus, keliamus restruktūrizavimo administratoriui, kurie, autoriaus nuomone, turėtų būti vertinami kaip reikalaujantys itin aukštos kvalifikacijos ir ilgo darbo stažo.

IV. Bankroto administratorių teisinis statusas Lietuvos Respublikoje 1918-1940 metais⁴⁶

1918-1940m. Lietuvoje bankroto sąvoka nebuvo naudojama. Tai, ką šiuolaikinėje teisėje vadiname bankrotu, tuo metu vyravo konkurso procedūros sąvoka. Ji buvo suprantama kaip baudžiamoji nemokumo pusė. Administratoriai buvo vadinami prisiekusiais rūpintojais ir konkurso valdyba. Rūpintojo skyrimas skyrėsi nuo šiandieninio administratoriaus skyrimo. Jo funkcijos

46 Ši darbo dalis parengta pagal Jurgitos Spaičienės straipsnius „Nemokaus skolininko turto administravimas Lietuvos Respublikoje (1918-1940 m.)“ Jurisprudencija. Mokslo darbai 2007 4 (94); 61-66 ir „Paprastojo ir piktybinio bankroto teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje 1918-1940 metais“ Jurisprudencija. Mokslo darbai 2006 11(89); 83-88

formavosi palaipsniui, pavyzdžiui, XIXa. administratoriai atliko tik turto saugotojų ir greitai gendančių prekių pardavėjų funkciją, nedaug dėmesio skiriant į skolininko turto valdymą. 1918-1940m. Skolininko turto administravimo principai dar tik formavosi, nors jau tuomet buvo galima rasti pamatinius šiuolaikinėje teisėje taikomus nemokaus skolininko turto administravimo principus.

Svarbu paminėti, kad didelis dėmesys buvo skiriamas prisiekusiojo rūpintojo rinkimas. Jį skyrė teismas, dar neprasidėjus konkurso bylai. Prieš pradėdamas darbą šis turėdavo prisiekti, kas reiškė jo nešališkumą ir nepriklausomumą nuo skolininko ar nuo kreditorių. Priklausomai nuo nemokaus skolininko poreikių, teismas galėjo skirti ir du prisiekusius rūpintojus.

Tuometiniai reikalavimai nebuvo dideli: rūpintojui nebuvo keliami dideli kvalifikacijos, specialių žinių ar išsilavinimo reikalavimai, nors teisinių žinių atlikti tokį darbą reikėjo. Todėl prisiekusiais rūpintojais dažniausiai buvo renkami advokatai. Rūpintojais teismo galėjo būti skiriami ne tik nešališki tretieji asmenys, bet ir kreditoriai. Rūpintojais negalėjo būti skolininko giminės, o atsisakyti pareigų buvo galima tik esant įstatymo numatytiems pagrindams. Savavališkas atsisakymas dažniausiai buvo baudžiamas drausmine atsakomybe. Drausmės keliu jam galėjo būti uždėta bauda, kuri neviršijo ketvirtadalio jam priklausančio atlyginimo. Šias pareigas taip pat buvo draudžiama eiti dažniau nei kartą per metus.

4.1 Administratoriaus funkcijos

Svarbiausias rūpintojo uždavinys buvo apsaugoti turtą nuo paslėpimo ir išaiškinti pasyvą bei aktyvą „toliau tvarkyti turtą kaip geram šeiminkui“. Kadangi rūpintojas turėjo išlaikyti priešingų pusių interesų balansą, jo darbą prižiūrėdavo ir kontroliuodavo teismas. Rūpintojas veikė kaip skolininko valdymo organas taigi galėjo sudaryti sutartis ir atstovauti teisme.

Tuo metu kreditorių interesai nebuvo ginami. Jiems apginti vėliau atsirado konkurso valdyba (ji turėjo daugiau teisių nei priekusysis rūpintojas), kuri rūpintojui suteikė teisę:

1. iš esančių prisiekusiojo rūpintojo žinioje dokumentų sudaryti skolų ir turto balansą ir, pasirašius pastarajame kartu su turto aprašyme dalyvaujančiais asmenimis (dažniausiai – kreditoriais), išsiųsti teismo žinion;
2. pristatyti teismui kas savaitę smulkią perduoto jam tvarkyti turto apyskaitą;
3. drauge su kreditoriais teismo leidimu galėjo parduoti greit gendančius skolininko daiktus per biržos maklerį ar per varžytines (Prekybos proceso įstatymo 429 str., toliau – PPI);

4. galėjo turėti išlaidų konkurso proceso naudai, bet tik patvirtinus teismui, priešingu atveju šios išlaidos galėjo būti išieškotos iš skolininko.

Kartu su kreditoriais rūpintojas galėjo kreiptis į teismą dėl kreditoriams nepalankių sandorių nuginkijimo. Nemokaus skolininko sandorių ginčijimui buvo taikomi civiliniai įstatymai.

Kitas rūpintojo uždavinys – aprašyti turtą ir skolas kartu su mieste esančiais kreditoriais. Jie būdavo sušaukiami teismo ne vėliau nei per tris dienas nuo neišsimokėjimo paskelbimo skolininkui. Be to, už piktavališką nemokėjimą skolininkui grėsė baudžiamoji atsakomybė. Rūpintojai aprašyti turtą ir skolas turėjo per pakankamai trumpą laiką – 15 dienų, esant reikalui – per 30 dienų.

Šiuo laikotarpiu prie rūpintojų funkcijų buvo priskiriama ir kreditoriams įgaliojusi paimti laiškus, pinigus, prekes, mokėti mokesčius bei muitus. Prisiekusieji rūpintojai teismui perdavę balansą darbą baigdavo, o vietoje jų būdavo paskirti laikinieji sindikai, vėliau – būtinieji sindikai. Rūpintojams teismo aktai nenumatė galimybės savo pareigas eiti visą konkurso bylos nagrinėjimo laiką. Iš tiesų, įstatymai nepateikė galutinio rūpintojų teisių ir pareigų sąrašo, jis turėjo elgtis kaip dera geram šeimininkui.

Pagal teismų praktiką, rūpintojus skūsdavo ypač retai. Nustatyti pavyko tik vieną tokį atvejį 1932m. Kauno apygardos teisme.

V. Bankroto ir restruktūrizavimo administratorių lyginamoji analizė su kitomis valstybėmis

5.1 Bankroto administratorių teisinio statuso lyginamoji analizė

Latvija

Aptariant Latvijos bankroto teisės įstatyminę bazę, pirmiausia reikia paminėti, kad tai yra naujai taikomas režimas – įstatymas priimtas 2007 metais, įsigaliojimo data yra 2008 metų sausio 1. Ankstesnė, 1996 metų redakcija buvo vertinama kaip lėto proceso, didelių išlaidų ir neužkertanti kelio korupcijai⁴⁷.

Verta pažymėti, kad pagal ankstesnį įstatymą Latvijoje teisę tapti bankroto administratoriumi turėjo ne tik teisinį ar ekonominį išsilavinimą turintys asmenys, bet ir asmenys, turintys verslo vadybos ar finansininko išsilavinimą arba asmenys, turintys ne mažesnę nei trejų metų darbo patirties įmonės vadovavimo srityje. Verta atkreipti dėmesį, kad, nors kokybiniai

47 Europos restruktūrizacijos ir plėtros banko 2008 metų ataskaita
<http://www.ebrd.com/downloads/sector/legal/latvia.pdf>

reikalavimai yra panašūs į reikalavimus, keliamus kandidatams Lietuvos Respublikoje, į potencialių kandidatų sąrašą buvo įtraukti kandidatai, turintys aukštąjį išsilavinimą daugelyje sričių. Darbo autorius tokį įstatymo leidėjo pasirinkimą vertina vienareikšmiškai neigiamai todėl, kad bankroto administratoriaus pareigos didžia dalimi sudaro veiksmus, reglamentuojamus teisės aktuose, administratorius turi būti ne tik itin gerai susipažinęs su jais, bet ir mokėti juos taikyti, išmanyti procesines savo ir kitų subjektų teises ir pareigas (pavyzdžiui, administratorius privalo ginčyti įmonės sandorius, kurie gali pakenkti bylos subjektams ar pačiam procesui), taigi darbo autorius mano, kad toks sprendimas praplėsti ratą asmenų, galinčių teikti bankroto administratoriaus paslaugas yra nepriimtinas ir keistinas.

Taip pat verta pastebėti, kad bankroto administratoriaus teisę teikti tokio pobūdžio paslaugas gali teikti tik fiziniai asmenys. Darbo autoriaus nuomone, toks įstatymo leidėjo pasirinkimas gali būti grindžiamas siekiu skaidriau reguliuoti bankroto administratorių skyrimą – panašiai kaip ir Lietuvoje, bankroto administratorius yra teismo paskirtas asmuo, kuriam konsultaciją dėl paskyrimo yra suteikęs valstybės bankroto departamentas, taigi galima daryti išvadą, kad skiriant konkretų fizinį asmenį, siekiama nuodugniai išnagrinėti kiekvieną kandidatūrą konkrečios bylos aplinkybėms, tą padaryti (išnagrinėti kiekvieno asmens, galinčio teikti bankroto administratoriaus paslaugas kandidatūrą) skiriant juridinį asmenį kaip bankroto administratorių būtų sudėtingiau. Toks įstatymo leidėjo siekis yra vertintinas teigiamai, tačiau, darbo autoriaus nuomone, skaidrumo administratoriaus skyrimo procese galima pasiekti taikant kitus metodus (žr. bankroto administratoriaus skyrimo procesų vertinimas), nes nuostata, kad bankroto administratoriaus paslaugas gali teikti tik fizinis asmuo, gali stipriai pakenkti procesui – bankrutuojant stambiai arba labai stambiai įmonei, bankroto administratorius, kaip fizinis asmuo, gali pritrūkti pajėgumų susitvarkyti su darbų gausa, tenkančia jam administruojant tokio tipo įmones, taigi, kaip minėta, taip gali smarkiai nukentėti pats bankroto procesas, jo sklandus nagrinėjimas.

Vokietija⁴⁸

Vokietijos teisė numato, kad bankroto administratorius yra asmuo, išrinktas ir paskirtas bankroto bylą nagrinėjančio teismo. Pažymėtina, kad teismas, išnagrinėjęs bylos aplinkybes, parenka tinkamiausią bankroto administratoriaus kandidatūrą ir apie tai raštu praneša būsimajam įmonės bankroto administratoriui. Jo sutikimas nėra reikalingas, teismo paskirtas jis privalo vykdyti savo pareigas (statuto 56 straipsnis)⁴⁹. Toks įstatymo leidėjo pasirinkimas vertintinas teigiamai, nes teismas, kaip valstybės institucija, kuriai yra keliami aukščiausios kompetencijos, kvalifikacijos ir nešališkumo reikalavimai, parenka kandidatūrą administratoriaus, kuris, teismo nuomone, bus tinkamiausias dalyvauti konkrečioje byloje. Tikimybė, kad teismas pasirinks tinkamesnę

48 [Vokietijos bankroto statutas 1994 Nr. S.2866](http://www.iuscomp.org/gla/statutes/InsO.pdf) <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/InsO.pdf> [peržiūrėta 2011-03-25]

49 Ten pat

kandidatūrą, autoriaus nuomone, yra didesnė, nes: a) teismas yra visiškai nešališka institucija, neturinti suinteresuotumo bylos baigtimi, taigi skirdamas bankroto administratorių vadovausis tikraisiais motyvais – kandidato į bankroto administratoriaus pareigas kompetencija, patirtimi, pajėgumais ir pan., b) teismas yra institucija, kurioje dirba profesionalai ir savo srities ekspertai, taigi tikėtina, kad teisėjai, sugebės tinkamiau įvertinti situaciją ir paskirti tinkamiausią bankroto administratorių, kokio reikalauja bylos aplinkybės.

Kreditorių susirinkimas, sušauktas jau po bankroto administratoriaus paskyrimo, gali nuspręsti pakeisti administratorių (statuto 57 straipsnis⁵⁰). Tai turi būti nuspręsta kreditorių susirinkimo balsų dauguma. Taip pat kreditorių susirinkimas gali paskirti kreditorių komitetą (statuto 67 str.⁵¹). Tai yra priežiūros organas, kurio pareigas sudaro: a) (iškilus reikiamybei) svarsto naujo bankroto administratoriaus klausimą, b) prižiūri bankroto administratoriaus darbą, c) prisideda prie bankroto schemos įgyvendinimo. Toks įmonės kreditorių organas vertintinas teigiamai – darbo autoriaus nuomone, tai padidina kreditorių dalyvavimą procese, jų galimybes prižiūrėti administratoriaus darbą, taigi tai skatina proceso skaidrumą. Kreditorių komitetui yra suteikta teisė keisti (kreditorių susirinkimui balsų dauguma pritarus) bankroto administratorių, jei išvelgiama netinkamas bankroto administratoriaus darbas. Tokį kreditorių sprendimą tvirtina teismas, taigi nepaliekama vietos kreditorių komitetui piktnaudžiauti savo teisėmis ir taip trukdyti procesui.

Darbo autorius Vokietijos bankroto įstatymą (statutą), jo normas, susijusias su bankroto administratoriaus statusu vertina itin teigiamai, nes:

- teismui, kaip institucijai, kurioje dirba aukščiausios kvalifikacijos specialistai, yra suteikta daug galių viename iš svarbiausių procesinių sprendimų – bankroto administratoriaus skyrimo, o tai, tikėtina, didina proceso efektyvumą ir skaidrumą,
- kreditoriams yra galimybė sukurti organą (kreditorių komitetą), padedantį prižiūrėti proceso eigą, taigi kreditoriai turi didesnes galimybes būti kuo geriau susipažinę su procesu, jo eiga ir stadija.

Italija

Italijoje yra pripažįstamas neįprastas bankroto proceso subjektas, kurį galima apibūdinti, kaip valstybės paskirtą teismo patikėtinį⁵². Jo pareigos gali būti apibūdintos kaip proceso ir bankroto administratoriaus darbo prižiūrėtoją. Jis yra pripažįstamas tokiu pat subjektu, kaip ir skolininkas, kreditorius, bankroto administratorius ar teismas. Toks papildomas subjektas įmonės bankroto procese gali būti iš dalies prilyginamas Vokietijos teisėje taikomam kreditorių komitetui – jo funkcijos apima bankroto proceso bei bankroto administratoriaus darbo priežiūrą, užtikrina

50 Ten pat

51 Ten pat

52 http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_ita_en.htm#3. [Žiūrėta 2011-03-20]

bendrų proceso taisyklių laikymąsi.

Administratorius valdo bankroto turtą. Jis turi atsižvelgti į bendras bankroto teisės taisykles ir likviduoti turtą kaip galima greičiau. Administratorius prisiima skolininko turto atsakomybę, jį pardavinėja atsižvelgdamas į balansą tarp kreditorių privilegijuota tvarka nustatyta įstatymu.

5.2 Restruktūrizavimo administratorių teisinio statuso lyginamoji analizė⁵³

Nagrinėjant Įmonių restruktūrizacijos administratorių teisinį statusą tenka įvertinti Lietuvos teisinės sistemos, tam tikrų institutų (Lietuvoje sanavimo procedūros atsisakyta ir nuspręsta įvesti įmonės restruktūrizavimo institutą tik priėmus dabartinį Įmonių bankroto įstatymą – 2001 metais) naujumą. Atsižvelgiant į tai, negalima nepastebėti fakto, kad yra valstybių, turinčių šį institutą ne vienerius, net kelias dešimtis metų (Pavyzdžiui, JAV – nuo 1978 metų), taigi, autoriaus nuomone, būtų trumparegiška neatsižvelgti į šiuo, o taip pat ir kitų, neseniai priėmusių šį procesą reguliuojančius aktus, šalių įstatyminę bazę ir tam tikrus praktinius taikymo aspektus.

Šalys, aptartos šiame skyriuje, yra pasirinktos neatsitiktinai ir jas galima suskirstyti į tam tikras kategorijas – valstybės kaimynės, skandinaviškosios teisės tradicijos šalys ir Jungtinės Amerikos valstijos, pasirinktos kaip valstybė, turinti sąlyginai senas restruktūrizavimo proceso tradicijas ir patirtį.

Latvija

Nagrinėjant Latvijos teisės aktus dėl įmonių nemokumo problemų sprendimo būdų ir įsigilinus į specialistų darbo praktiką galima prieiti prie išvados, kad realiai atskirų teisės aktų, apimančių įmonių restruktūrizavimo procesą, nėra.

1996 m. Latvijos Seime buvo priimtas Įmonių ir verslo bendrijų nemokumo įstatymas, kuris vėliau buvo keistas apie dešimtį kartų. Pagal vėliausią dabar galiojančią šio įstatymo pakeitimą 10 skyrius reglamentuoja įmonių sanavimo sąlygas:

Sanavimas – teisiniai finansiniai įrankiai, padedantys išvengti skolininko bankroto, panaikinti jo nemokumą ir patenkinti kreditorių interesus, reikalavimus. (1 str.18 p.)

Sanavimo plane teisę rengti jį turi administratorius, kreditorius (kreditoriai) arba tretieji asmenys (ekspertų paslaugos, kuriomis restruktūrizavimo administratoriaus manymu, pasinaudoti būtina) (92 str.2 d.). Jo negali būti be kreditorių susirinkimo pritarimo. Sanavimo planas laikomas suderintu, kai už jo priėmimą balsavo ne mažiau kaip dvi kreditorių grupės (95 str. 4d.). Šis planas privalo būti parengtas per du mėnesius nuo tos datos, kai kreditorių susirinkimas nusprendė sanuoti įmonę (93 str.). Taip pat sanavimo plane turi būti nurodyta:

53 Parengta remiantis „Įmonių restruktūrizavimo procesų studija – veiksniai, trukdantys vykdyti įmonių restruktūrizavimą“// Nacionalinė verslo administratorių asociacija. Vilnius. 2004 m.

- a) konkretūs teisiniai finansiniai įrankiai, atkuriantys skolininko mokumą;
- b) aiškus terminas (-ai), per kurį numatytos priemonės turi būti įgyvendintos;
- c) skolininko nemokumo panaikinimo terminai ir jų apimtys
- d) įkeisto turto sąrašas, kurį privalu įgyvendinti sanavimo metu, ir kreditorių, kuriems įkeistas šis turtas, reikalavimų tenkinimo priemonės;
- e) lėšų gavimo šaltiniai;
- f) kreditorių interesų tenkinimo eiga ir terminai.(92 str. 3 d.)

Sanavimo planas taip pat turi būti registruojamas Įmonių registre (privaloma įregistruoti ir visus plano pakeitimus). Gavęs jo registracijos pažymą iš nurodyto registro administratorius pateikia ją teismui. Sanavimas gali trukti ne ilgiau kaip dvejus metus, nebent kreditorių susirinkimas šį terminą pratęstų papildomiems vieneriems metams (94str.).

JAV

Įsigilinus į verslo praktikoje veikiančias įmonių restruktūrizavimo sistemas, galima teigti, kad labiausiai pasaulyje atitinkančia makroekonominius reikalavimus yra laikoma amerikietiškoji įmonių restruktūrizavimo sistema. Daugelio šalių teisės aktai buvo tobulinami būtent pasitelkus jos pavyzdį. Taigi dabar vertėtų aptarti esminius JAV teisės akto⁵⁴, reglamentuojančio įmonių restruktūrizavimą, principus. (angl. - Bankruptcy Code).

Juridinių ir fizinių asmenų nemokumo procedūrų vykdymą Jungtinėse Valstijose reglamentuoja Bankroto kodeksas (priimtas 1978m., įsigaliojo 1979 metais). Kodekso 11 skyrius reglamentuoja asmenų reorganizavimo tvarką.

Restruktūrizavimo planas yra vienas iš svarbiausių JAV įmonių restruktūrizavimo proceso sudedamųjų dalių. Tik skolininkas turi išskirtinę teisę pateikti restruktūrizavimo planą teismui. Tam jis turi 180 dienų nuo to laiko, kai buvo pradėta nagrinėti nemokumo byla. Jeigu per šį terminą skolininkas minėto plano teismui nepateikė, tuomet jį gali pateikti bet kuris suinteresuotas asmuo (pavyzdžiui: įmonės vadovas, akcininkas), kreditorius arba administratorius. (Lietuvoje šis terminas - 4 mėnesiai, tačiau išskirtiniu atveju teismas gali pratęsti šį terminą iki penkių mėnesių (Lietuvos Respublikos Įmonių restruktūrizavimo įstatymas 15 str. 8 dalis⁵⁵)). Parengtam įmonės restruktūrizavimo planui turi pritarti kreditoriai, kurie yra suskirstomi pagal tam tikras klases. Jas suformuojant yra atsižvelgiama, kad vienoje klasėje būtų tik vienuolika reikalavimai. Taip siekiama, kad kreditoriai, turintys intencijų pašalinti įmonę iš rinkos kaip potencialią konkurentę, neturėtų lemiamos įtakos pritariant ar atmetant restruktūrizavimo planą (vieno kreditoriaus interesai gali pakliūti į kelias klases). Kiekvienoje kreditorių klasėje balsavimas dėl restruktūrizavimo plano

54 <http://www.uscourts.gov/FederalCourts/Bankruptcy/BankruptcyBasics/Chapter11.aspx> peržiūrėta 2011-02-14

55 Žin., 2001, Nr. 31-1012

vyksta atskirai. Vis dėlto, pritariant reorganizavimo planui balsuoti neturi teisės tos klasės kreditoriai, kurių reikalavimai reorganizavimo metu bus visiškai patenkinti ir kurių reikalavimai reorganizavimo metu bus visiškai nepatenkinti. Visų likusių klasių kreditoriai laikomi pritarę reorganizavimo planui, jeigu už jį balsavo ne mažiau kaip pusė šios klasės reikalavimų turinčių kreditorių. Svarbu paminėti, kad restruktūrizavimo planas laikomas tinkamu nors kreditoriai, kurių reikalavimai yra neužtikrinti įkeitimu, negaus nieko, kai kreditoriai, kurių reikalavimai turėtų būti tenkinami po nurodytų kreditorių klasės taip pat negaus nieko. Pavyzdžiui: įmonės akcininkai (pajininkai) negali įgyti teisės patenkinti savo reikalavimus (pavyzdžiui, reikalavimai dėl nesumokėtų dividendų) tol, kol nebus patenkinti visų kreditorių reikalavimai.

Reorganizavimo planą turi patvirtinti teismas, o įmonės restruktūrizavimas negali trukti ilgiau nei penkerius metus. Jei restruktūrizavimo plane numatytos priemonės neišpildomos, restruktūrizavimo procedūrą teismas nutraukia ir iškart pradeda bankroto (likvidavimo) procedūrą.

Reorganizavimo plane privalo būti:

- a) nurodytas ir sugrupuotas kreditorių reikalavimų dydis;
- b) nurodytos kreditorių grupės, kurių reikalavimai negali būti sumažinami;
- c) sąlygos, kurioms esant gali būti perduotas įmonės turtas;
- d) numatyta tvarka, pagal kurią tenkinami įkaito turėtojo reikalavimai;
- e) numatomi įmonės įstatinio kapitalo pokyčiai;
- f) numatomi įmonės įstatų pakeitimai.

Tam tikros grupės kreditorių interesai reorganizavimo plane gali būti ignoruojami. Dažniausiai kreditoriams pasiūloma užuot tenkinus reikalavimus įsigyti restruktūrizuojamos įmonės akcijų.

Svarbu pateikti ir išsamią informaciją apie įmonės finansinį stovį. Jos kiekiui ir kokybei keliami nemaži reikalavimai. Teigiama, kad pagal šią informaciją tariamas (numatomas) investuotojas, turėtų pamatyti restruktūrizuojamos įmonės augimo perspektyvas ir be didelių abejonų galėtų investuoti į restruktūrizuojamą įmonę.

JAV Bankroto Kodekso 11 skyrius suteikia skolininkui teisę imtis įmonės restruktūrizavimo proceso iniciatyvos pakankamai lengvai. Restruktūrizavimo procedūrų vykdymo pradžioje tam tikrą laikotarpį individualūs kreditorių veiksmai yra negalimi, taigi jie negali daryti jokios įtakos įmonės restruktūrizavimo procedūros eigai. Vėliau įmonės-skolininkės administracija ir toliau prižiūrint administratoriui vadovauja įmonės veiklai.

Taigi siekiant išsaugoti įmonę JAV, nemokumo proceso administravimo praktikoje kreditoriaus reikalavimai ar interesai kartais gali būti ignoruojami. Atsižvelgiant į faktą, kad JAV ekonomika yra viena svarbiausių pasaulio ekonomikos sistemoje, galima sakyti, kad Bankroto Kodeksas suteikia galimybę gelbėti įmones nuo bankroto iš esmės nesužlugdant kitų verslo

subjektų. Kai kurių ekspertų nuomone, penkeri metai, per kuriuos vyksta įmonės restruktūrizavimas, neiškreipia rinkos santykių, o sudaro galimybę atsiradusią nišą užimti kitiems rinkos dalyviams. Jei restruktūrizavimas pavyksta, kreditorių interesai nukenčia mažiau nei įmonės likvidavimo atveju, kadangi žinodami konkrečias jiems gražinamų skolų datas, gali planuoti savo veiklą. Pagal JAV bankroto procesų praktiką, skolininko įmonės likvidavimo atveju skolų gražinama apie 11 proc., o restruktūrizavimo atveju – apie 70 proc. Vienas esminis JAV nemokumo (restruktūrizavimo) proceso ypatumas tas, kad kreditorių teisės yra gana ribotos.

Suomija

Įmonių restruktūrizavimą reglamentuoja Įmonių restruktūrizavimo įstatymas (1993 m.), tačiau jis nuolatos yra taisomas ir tikslinamas. Anksčiau jau buvo tobulintas apie 15 kartų. Pagal šį įstatymą, pateikti prašymą dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo įmonei - skolininkei turi:

- a) skolininkas;
- b) kreditorius(-iai), išskyrus tuos, kurių pagrindinė reikalavimo suma yra aiškiai neapibrėžta. (5 str.)

Taip pat bankrotas yra paskelbiamas restruktūrizuojamai įmonei, kai nevykdomos restruktūrizavimo plane numatytos priemonės. Dėl tiesioginio ryšio tarp restruktūrizavimo ir bankroto procesų, kreditorių interesai yra apsaugomi nuo turto slėpimo ar kitokio panašaus pobūdžio piktnaudžiavimo.

Švedija

Kompanijų restruktūrizavimo įstatymas (1996 m.) yra skirtas finansinių sunkumų turinčių įmonių, kurios nėra pasiekusios nemokumo ribos (**visas** turtas jau yra praskolintas), gelbėjimui nuo bankroto. Įmonės restruktūrizavimui nepavykus, iš karto yra skelbiamas įmonės bankrotas. Įmonės restruktūrizavimo iniciatyvos gali imtis pati įmonė arba kreditoriai. Restruktūrizavimo planui pritariama panašiai kaip ir Jungtinėse Valstijose (kreditoriai suskirstomi į klases, kuriose ir vyksta balsavimas). Įmonės restruktūrizavimo plano pritarimui reikia apie 2/3 kreditorių. Praktikoje kreditoriai suteikia palyginus dideles nuolaidas restruktūrizuojamoms įmonėms. Svarbu paminėti, kad negalimi jokie individualūs kreditorių veiksmai dėl skolų išieškojimo restruktūrizavimo metu. Restruktūrizavimui nepavykus delpinigiaai, baudos ir palūkanos suskaičiuojami už visą nepavykusį restruktūrizavimo laikotarpį. Su kreditorių pritarimu, įmonei vadovauti gali tie patys asmenys. Procedūrų vykdymą prižiūri teismo paskirtas asmuo – administratorius. Tačiau Švedijoje restruktūrizavimas nėra labai paplitęs - restruktūrizuojama tik apie 15 proc. įmonių, nesugebančių įvykdyti duotų įsipareigojimų.

Lenkija

Lenkijos teisininkų, ekonomistų nuomone, Lenkijos finansų ministerijos parengtas teisės

aktas, reglamentuojantis įmonės bankroto procesus ir jos atgaivinimo galimybes, yra parengtas pasitelkus naujausias ES direktyvas bei įvertinus JT parengto Pavyzdinio nemokumo įstatymo nuostatas. Šis teisės aktas Lenkijos Seimo buvo priimtas 2003 m. vasario 28 d. (Dz. U. 2003Nr. 60 poz. 535).

Lenkų statistikos duomenys rodo, kad 2000 m. buvo iškelta 4442 bankroto bylų (likviduota – 882 įmonės), 2001 m. – 6421 bankroto bylos (likviduota – 1200 įmonės), 2002 m.– 6814 bankroto bylos (likviduota – 1388 įmonės). Taigi nuo 2000m. Lenkijoje pastebima ūkio subjektų bankrotų padidėjimas.

Svarbu pažymėti, kad Lenkijoje iki 2003 m. galiojo Bankroto įstatymas (priimtas dar 1934 m. su atitinkamais tikslinimais). Tačiau nuo 1990m. šalyje buvo pastebėta, kad greitai besikeičiančias rinkos sąlygas ne visada atitinka šio Bankroto įstatymo nuostatos. Be to, didelis dėmesys turėtų būti skiriamas ne tik nesugebančio vykdyti įsipareigojimus ūkio subjekto eliminavimui iš rinkos, bet ir sprendimų ieškojimui, kaip išsaugoti dar gyvybingą, tačiau patiriantį laikinus finansinius sunkumus, rinkos ūkio subjektą.

Taigi naujasis įstatymas buvo parengtas taip, kad būtų galima kompleksiškai spręsti įmonės nemokumo klausimus. Svarbiausia, kad būtų įvertintos galimybės atkurti įmonės mokumą, bet jeigu tokių galimybių nėra, tuomet nemokią įmonę reikia likviduoti.

Išvados

1. Apibendrinant šį darbą, galime teigti, kad ypač per ekonomikos krizės laikotarpį bankrotų skaičiui išaugus 92,5 procentais, įmonės bankroto administratorių svarba žymiai išaugo.
2. Įmonės bankroto administratorius, jo veiksmai, teisės ir pareigos yra reglamentuojami ne tik Įmonių bankroto įstatyme, su juo susijusiuose teisės aktuose, Civiliniame Kodekse, Civiliniame Procesu Kodekse, Garantinio fondo įstatyme, bet ir yra smarkiai įtakojami teismų sprendimų konkrečiose bylose. Kaip vieną iš pavyzdžių galima išskirti Lietuvos Vyriausiojo Administracinio teismo (toliau – LVAT) praktikos kaita – 2005 m. buvo suformuluota praktika, leidžianti advokatams (atsižvelgus į jų kvalifikaciją ir profesinę patirtį) teikti bankroto administratorių paslaugas nelaikant kvalifikacinio egzamino. Ši praktika vėlesniuose LVAT sprendimuose buvo ištaisyta kaip klaidinga – nurodyta, kad įstatymuose yra numatyta advokatų *galimybė*, o ne *teisė* teikti tokio pobūdžio paslaugas.
3. Advokatai gali teikti bankroto administratoriaus paslaugas, tačiau Lietuvoje tai yra retas atvejis dėl papildomai keliamų reikalavimų – Lietuvos Vyriausiajam Administraciniam teismui pakeitus savo praktiką, advokatai, kaip ir visi kiti subjektai, siekiantys įgyti teisę teikti bankroto administratoriaus paslaugas, turi išlaikyti kvalifikacijos egzaminą. Tokie papildomi reikalavimai, darbo autoriaus nuomone, vertintini neigiamai, nes tai apsunkina advokatų galimybes teikti bankroto administratorių paslaugas, kai tuo tarpu kitų šalių praktika parodė, kad praktika leisti advokatams teikti šias paslaugas yra teigiamas žingsnis tobulesnio bankroto administravimo link.

Taip pat verta pažymėti, kad bankroto administratoriams, kaip ir advokatams yra keliami itin aukšti kiekybiniai (stažo) ir kokybiniai (aukštasis išsilavinimas, nepriekaištinga reputacija, privalomas nuolatinis kvalifikacijos kėlimas) reikalavimai, taigi, remiantis kitų šalių praktika, autoriaus nuomone, įstatymų leidėjas turėtų apsvarstyti galimybę suteikti teisę advokatams teikti bankroto administratorių paslaugas netaikant papildomų apribojimų jų kandidatūrai.

4. Bet kuris subjektas (įmonės kreditorius (kreditoriai), savininkas (savininkai), įmonės administracijos vadovas, likviduojamos įmonės likvidatorius, įmonės darbuotojas (darbuotojai)), besikreipiantis į teismą dėl bankroto proceso įmonei pradėjimo, privalo (ši taisyklė gali būti netaikoma darbuotojams) pateikti savo kandidatą į įmonės bankroto administratorius, tai reiškia, kad santykis tarp prašymą teismui paduodančio asmens ir bankroto administratoriaus jau yra susiklostęs, jis gali tęstis ilgą laiką, tarp jų gali būti

susiklostęs artimas ryšys, o tai visiškai neeliminuoja išankstinių susitarimų galimybes. Darbo autorius siūlo keisti tokią tvarką bankroto administratorių eilės principu, kuriuo vadovaujantis įmonės bankroto administratorius būtų paskirtas teismo, Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos teikimu. Tokia tvarka procesui suteiktų skaidrumo, departamento pateikto bankroto administratoriaus kandidatūra būtų tinkamiausia konkrečiai bylai, būtų sudarytos ap sunkintos sąlygos nesąžiningiems subjektams įtakoti procesą.

5. Įstatymų raida Lietuvoje nėra tolygi, dažnai normos (išplėstas subjektų ratas, galintis paduoti prašymą pradėti bankroto bylą), netgi institutai (laikinojo administratoriaus, sanavimo, likvidacinės komisijos) išnyksta vos keli metai po atsiradimo. Dažni įstatymo kaitaliojimai potencialiai gali sukelti nepasitikėjimą teisine sistema, įstatymų leidėju, taip pat tai gali sukelti nepastovią teismų praktiką.
6. Lietuvoje bankroto administratoriaus paslaugas gali teikti juridinis arba fizinis asmuo, atitinkantys specialius, bankroto ar restruktūrizavimo administratoriams keliamus reikalavimus. Tai yra dažniausia (bet ne vienintelė) tokio tipo paslaugų teikimo forma. Bankroto administratoriai gali būti valstybės tarnautojai (Italijoje prižiūrėti procesą ir bankroto administratoriaus yra skiriamas bankroto departamento tarnautojas) arba administratorių subjektų sąrašas gali būti išplėstas (gali būti leista bankroto administratoriaus paslaugas teikti advokatams).
7. Lietuvoje taikyti laikinojo bankroto administratoriaus institutą pagrindas yra (sistemiškai nagrinėjant CK ir CPK normas, kuriose aptariamas laikinųjų apsaugos priemonių rūšys ir jų skyrimo tvarka ir pagrindai), tačiau Lietuvos teismuose nėra susiformavusi praktika institutą taikyti net kai tam yra pagrindas, nes toks institutas yra vertinamas kaip „nebūdingas“ tokio tipo (bankroto) byloms.
8. Įmonės bankroto administratoriaus funkcijos gali būti sąlyginai (dėl to, kad kai kurios funkcijos yra tęsiamos ir po pirmojo kreditorių susirinkimo) skirstomos į:
 - funkcijas, atliekamas iki pirmojo kreditorių susirinkimo. Šias funkcijas daugiausia apima informavimo funkcijos (įvairių institucijų, darbuotojų, visų kreditorių informavimas apie pradedamą procesą);
 - funkcijas, atliekamas po pirmojo kreditorių susirinkimo. Šioje stadijoje administratorius daugiausia vykdo funkcijas, skirtas sėkmingai užbaigti procesą – organizuoja įmonės tolimesnę (jei toks sprendimas atrodo teisingas) ūkinę veiklą, organizuoja atsiskaitymus su kreditoriais ir pan.
9. 1918-1940m. Lietuvoje bankroto sąvoka nebuvo naudojama. Tai, ką šiuolaikinėje teisėje

vadiname bankrotu, tuo metu vyravo konkurso procedūros sąvoka.

10. XIXa. administratoriai atliko tik turto saugotojų ir greitai gendančių prekių pardavėjų funkciją, nedaug dėmesio skiriant į skolininko turto valdymą; 1918-1940m. Skolininko turto administravimo principai dar tik formavosi, nors jau tuomet buvo galima rasti pamatinius šiuolaikinėje teisėje taikomus nemokaus skolininko turto administravimo principus.
11. Tuometiniai reikalavimai bankroto administratoriui (rūpintojui) nebuvo dideli: rūpintojui nebuvo keliami dideli kvalifikacijos, specialių žinių ar išsilavinimo reikalavimai, nors teisinių žinių atlikti tokį darbą reikėjo. Todėl prisiekusiais rūpintojais dažniausiai buvo renkami advokatai.

Taip pat buvo taikomas institutas, vėliau trumpai gyvavęs Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatyme (1997 m.), – laikinojo bankroto administratoriaus. Autoriaus nuomone šis institutas, taikomas tokiose gilių teisinių tradicijų šalyse kaip Vokietija, turėtų būti taikomas ir šiuolaikinėje Lietuvos Respublikos bankroto teisėje siekiant geriau apsaugoti kreditorius nuo nesąžiningų skolininkų. Laikinojo bankroto administratoriaus institutas taikomas atvejais, kai teismas išvelgia nesąžiningus, potencialiai procesui pavojingus skolininko veiksmus ir reikia imtis skubių priemonių siekiant apsaugoti įmonės turtą.

Sistemiškai vertinant Lietuvos Respublikos įstatymus, galima išvelgti prielaidų taikyti šį institutą, tačiau Lietuvos Aukščiausiasis teismas savo praktikoje yra pasisakęs, kad tokiose bylose (bankroto) taikyti laikinojo turto administratoriaus institutą yra „neįprasta“.

12. Kitose teisinėse sistemose yra žinomi institutai, skirti geresnei bankroto administratorių veiklos kontrolei. Pagrindinės tokios veiklos kontrolės formos yra dvi:
 - kreditorių inicijuotas kreditorių komitetas (Vokietijos modelis). Priklausomai nuo teisinės sistemos, kurioje institutas taikomas, šis institutas gali būti taikomas privalomai arba ne.
 - Valstybės paskirtas teismo patikėtinis (Italijos modelis). Valstybės tarnautojas, atstovaujantis valstybiniam bankroto departamentui, skiriamas privaloma tvarka kiekvienoje byloje.

Abu subjektai yra skiriami skirtingų proceso šalių, tačiau atlieka tokios pačios paskirties funkcijas – prižiūri bankroto administratorių, esant reikalui siūlo jį atleisti, taip pat prižiūri patį procesą, stengiasi užtikrinti jo sklandų funkcionavimą

13. Autoriaus nuomone, tokios papildomos priemonės yra efektyvus būdas užtikrinti kaip įmanoma sklandesnį, skaidresnį ir teisingesnį bankroto procesą, todėl vertėtų apsvarstyti

vieno iš jų taikymą Lietuvoje, peržiūrint dabar galiojančią tvarką – asmuo paduodantis prašymą pradėti bankroto bylą, pasiūlo savo bankroto administratorių, o teismas, Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos ir verslo administratorių asociacijų pagalba, autoriaus nuomone, nepakankamai nuosekliai patikrinęs jo kandidatūrą, jį patvirtina kandidatūrą.

Literatūros sąrašas:

Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos Advokatūros įstatymas, Valstybės □ žinios. 2004, Nr. 50-1632;
2. □ žinios. 2000, Nr. 74-2262;
3. Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas, Valstybės □ žinios. 2002, Nr. 36-1340;
4. Lietuvos Respublikos Garantinio fondo įstatymas, Valstybės □ žinios. 2000, Nr. 82-2478;
5. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymas, Valstybės □ žinios. 1992, Nr. 29-843;
6. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymas, Valstybės □ žinios. 1997, Nr. 64-1500;
7. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymas, Valstybės □ žinios. 2001, Nr. 31-1010;
8. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymas 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 18, 20, 21,

- 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymas, Vilnius, 2008 m. gegužės 22 d., Nr. X-1557;
9. Lietuvos Respublikos Restruktūrizavimo įstatymas, Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1012;
10. Lietuvos Respublikos Teismų įstatymas, Valstybės žinios. 1994, Nr 46-851;
11. Lietuvos Respublikos Ūkio ministro įsakymas „Dėl bankroto ir restruktūrizavimo administratorių elgesio kodekso patvirtinimo“, 2010 m. gruodžio 2 d. , Nr. 4-887;
12. Lietuvos Respublikos Ūkio ministro įsakymas „Dėl teisės teikti bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių patvirtinimo“, 2006 m. spalio 10 d. Nr. 4-376;
13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 1993 m. Balandžio 20 d. Nr. 276 „Dėl įmonių pripažinimo nemokiomis ir pagrindinių procedūrų, susijusių su Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo įgyvendinimu, vykdymo tvarkos“// Valstybės Žinios, 1993, Nr 14-365.

Specialioji literatūra:

14. Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų 2009 m. sausio-gruodžio mėn. apžvalga (parengta įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos) 2010-02-26, Nr. (8.3)-A2-101;
15. Kavalnė, Salvija, et al., *Bankroto teisė, Id.*, Vilnius: Justitia, 2009, 99-100;
16. nagrinėjimo ypatumai“, *Jurisprudencija.*, 2004, Nr. 57 (49);
17. Spaičienė, Jurgita, „Paprastojo ir piktybinio bankroto teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje 1918-1940 metais“, *Jurisprudencija. Mokslo darbai*, 2006 11(89), 83-88;
18. Spaičienė, Jurgita, Teismų praktikos 2010 m. spalio 1-31 d. aktualijos „Nemokaus skolininko turto administravimas Lietuvos Respublikoje (1918-1940 m.)“ *Jurisprudencija. Mokslo darbai*, 2007 4 (94), 61-66;
19. Wood, Philip, *Principles of International Insolvency*, 2 leid. London: Sweet & Maxwell, 2007.
20. Spaičienė, Jurgita, „Bankroto teisės raida Lietuvoje“. Daktaro disertacija. Mykolo Romerio universitetas, teisės fakultetas, Vilnius, 2008.

Teismų praktika:

21. Lietuvos Apeliacinio teismo CBS teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 16 d. nutartis Nr. 2-731/2008;
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Tradicija“ v. UAB „SERNETA“, Nr. 3K-3-402/2010;
23. Lietuvos teismų praktika, „Nutartys, nutarimai, konsultacijos. Civilinė teisė ir civilinis procesas 2000-01-11 – 2002-01-17“, Nr. 1, *Teisinės informacijos centras*, Vilnius, 2002;
24. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio teismo 2005 m. vasario 22 d. nutartis a. b. P. V. v. Bankrutuojančių ir restruktūrizuojamų įmonių administratorių atestavimo komisija, Nr. A5-226/2005, kat. 25 (S);
25. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 4 d. sprendimas, a. b. P. V. v. LR ūkio ministerija, Nr. A-28/2007, kat. 25 (S);
26. Teismų praktika, nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas pagal 1997m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą, apibendrinimo apžvalga: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. gruodžio 21 d. apžvalga // Teismų praktika .2002, Nr. 16.

Elektroninių šaltinių duomenys:

27. European Commission, „Bankruptcy – Germany.“ 2006.
28. <http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_ger_en.htm>, [Žiūrėta 2011 02 24];
29. European Commission, „Bankruptcy – Greece.“ 2007.
<http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_gre_en.htm> [Žiūrėta 2011 02 24];
30. European Commission, „Bankruptcy – Italy“. 2007.
<http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_ita_en.htm> [Žiūrėta 2011 03 22];
31. European Commission, „Bankruptcy – Malta“. 2004.
<http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_mlt_en.htm#3>, [Žiūrėta 2011 02 24];
32. Europos restruktūrizacijos ir plėtros bankas, „Commercial Laws of Latvia.“ 2008.
<<http://www.ebrd.com/downloads/sector/legal/latvia.pdf>> [Žiūrėta 2011 02 12];
33. The European Restructuring and Insolvency Guide, 2005-2006.
<<http://www.europeanrestructuring.com/>> [Žiūrėta 2011 03 21];
34. Insolvency Statute, 1994- 2004. <<http://www.iuscomp.org/gla/statutes/InsO.pdf>> [Žiūrėta 2011 03 24].

35. United States Courts, "Reorganization Under the Bankruptcy Code."

<<http://www.uscourts.gov/FederalCourts/Bankruptcy/BankruptcyBasics/Chapter11.aspx>>

[Žiūrėta 2011 02 25];

Santrauka

Šiame darbe autorius aptaria įmonių bankroto administratorių, įmonių restruktūrizavimo administratorių teisinį statusą, taip pat pateikiamas jų palyginimus su kitomis šalimis, ypač atkreipiant dėmesį į įstatymo normas, sukuriančias skirtingą teisinį režimą.

Įstatymo leidėjo nustatytas įmonių bankroto administratoriaus apibrėžimas nėra pakankamas ir konkrečiai nepaaiškina, kam atstovauja bankroto administratorius ir koks yra jo veiklos tikslas.

Bankroto administratoriaus darbo specifika pasireiškia tuo, kad jis gina ne tik bankrutuojančios įmonės, bet ir kreditorių, kurių tikslas įvykdyti savo finansinius reikalavimus, interesus. Bankroto administratoriaus tikslas taip pat yra ir jo asmeninė materialinė nauda ar pelnas, kurį gauna įvykdęs šiuos įsipareigojimus. Administravimas yra ir komercinė ūkinė veiklos rūšis, kurios pasirinkimo teisę garantuoja LR Konstitucijos 48 straipsnis.

Bankroto administratorius valdydamas įmonės turtą turi pirmiausia įvykdyti jam keliamus reikalavimus ir atitikti tam tikrus kriterijus, kas reiškia specifinių žinių turėjimą ir išankstinį

pasirengimą atlikti šį darbą. Taip sumažinama klaidų ir nesusipratimų galimybė bankroto proceso metu.

Dirbant su bankroto byla svarbu veikimo etapai: funkcijas, atliekamas *iki* pirmojo kreditorių susirinkimo ir funkcijas, atliekamas *po* pirmojo kreditorių susirinkimo.

Taisyklės taip pat numato ir reikalavimus, keliamus fiziniams asmenims, siekiantiems teikti įmonių restruktūrizavimo administratorių paslaugas. Nuo bankroto administratoriaus reikalavimų šie skiriasi tuo, kad asmuo privalo **jau turėti** teisę teikti įmonės bankroto administratoriaus paslaugas.

Advokatai, kaip ir kiekvienas kitas bankroto administratoriaus pareigų siekiantis asmuo, privalo atitikti **visus** (jiems netaikomas tik darbo patirties, būnant bankroto administratoriaus padėjėju, reikalavimas) bankroto administratoriams keliamus reikalavimus, tarp jų ir kvalifikacinio egzamino išlaikymą, nors iki 2007m. įstatymo leidėjas, vertindamas advokatų patirtį, kuri yra įgyjama prieš įgaunant advokato statusą, išskyrė juos iš kitų asmenų, todėl reikalavimai, kurie turėtų būti taikomi kitiems asmenims (svarbiausia – kvalifikacinio egzamino laikymas), advokatams nebuvo taikomi. Galima teigti, kad reikalavimai, numatyti advokatūros įstatyme, yra beveik tokie patys kaip reikalavimai, keliami asmenims, siekiantiems tapti bankroto administratoriais, tačiau toks Lietuvos Vyriausiojo administracinio sisteminis advokatūros įstatymo aiškinimas gali būti vertinamas kaip per daug lingvistinis, atsižvelgiantis tik į įstatyme pavartotas formuluotes, apibūdinančias advokatų teises, bet neatsižvelgiantis į advokatų padėtį teisinėje sistemoje, taip pat kokybinius reikalavimus, keliamus asmenims, siekiantiems advokato vardo.

Dabartiniame Įmonių bankroto įstatyme laikinojo bankroto administratoriaus institutas nėra numatytas, tačiau istoriškai analizuojant Lietuvos įmonių bankroto įstatymų raidą matome, kad jis buvo įtvirtintas 1918-1940 ir 1992 metų įstatymuose. 1992m. įstatyme laikinojo bankroto administratoriaus institucija buvo paminėta itin lakoniškai, o praktikoje šis institutas nebuvo pritaikytas nė karto. Skirtingai nei Lietuvoje, Vokietijoje ir Graikijoje laikinojo administratoriaus insitutas yra taikomas kur kas plačiau.

Administratoriaus paskyrimas nėra teisingumo vykdymas pačia savo esme, o naujų teisinių santykių sukūrimas. Taigi kilo klausimas, ar yra padarytas teisingas sprendimas teisme (kurio pagrindinė funkcija – teisingumo vykdymas) įtvirtinti administratoriaus skyrimą. Autorius mano, kad tai yra teisingas sprendimas ir pagrindžia savo nuomonę.

Keliamas klausimas ir dėl bankroto administratoriaus skyrimo proceso. Dabartinė praktika nevysiškai užkerta kelią daryti įtaką bankroto administratoriui, nes sudaro prielaidų nesąžiningiems šalių veiksams ir išankstiniams susitarimams tarp teismui prašymą paduodančio asmens ir bankroto administratoriaus, kas gali reikšti vienos ar kitos šalies interesų pažeidimą, nesąžiningą procesą, įtakos nulemtus administratoriaus veiksmus, nesąžiningumą, neefektyvumą. Esančios

apsaugos priemonės tikrina tik objektyvius, kitaip tariant - išorinius administratoriaus tinkamumo pareigoms eiti požymius, tačiau neapima subjektyviųjų.

Darbe atkreipiamas dėmesys, kad skirtingai nei įmonės bankroto administratorius, kurio veiklos pagrindas yra pavedimo sutartis su įmonės kreditorių atstovu, restruktūrizavimo administratorius sudaro atlygintinų paslaugų teikimo sutartį. Restruktūrizavimo administratorius turi imtis priemonių, tarp kurių gali būti ir įmonės turto pervertinimas, jo pardavimas, darbo sutarčių nutraukimas ir pan., prieš savo tiesioginį darbdavį. Tokia situacija turėtų būti vertinama kaip galimas pagrindas korupcijai. Darbo autorius išvelgia ir restruktūrizavimo administratoriaus skyrimo vienašališkumo problemą.

Be to, įmonės restruktūrizavimo administratorius atlieka prižiūrėtojo funkciją – įmonės valdžios iš jos organų neperima, tik prižiūri vykstančius procesus įmonės viduje ir padeda vykdyti įmonės restruktūrizavimo planą.

Įmonės restruktūrizavimo procesą sąlyginai galima būtų padalinti į tris etapus.

Svarbus žingsnis įmonių restruktūrizavimo byloje buvo žengtas 2010 m., kai Seimas priėmė naują įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakciją. Šiame įstatyme pagrindiniai įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimai yra susiję su restruktūrizavimo sąlygomis, santykiu tarp bankroto ir restruktūrizavimo bylų, restruktūrizavimo plano tvirtinimu, jo pateikimo tvarka ir terminais, taip pat su restruktūrizuojamos įmonės kreditorių eilių persiskirstymu. Darbo autorius tokius įstatymo pakeitimus vertina teigiamai, skatinančius rinktis restruktūrizavimo proceso kelią vietoje bankroto.

Aptariama istorinė įstatymų raida – 1918-1940m.. Tuomet Lietuvoje bankroto sąvoka nebuvo naudojama. Tai, ką šiuolaikinėje teisėje vadiname bankrotu, tuo metu vyravo konkurso procedūros sąvoka. Administratoriai buvo vadinami prisiekusiais rūpintojais ir konkurso valdyba. Skolininko turto administravimo principai dar tik formavosi, nors jau tuomet buvo galima rasti pamatinius šiuolaikinėje teisėje taikomus nemokaus skolininko turto administravimo principus. Tuo metu kreditorių interesai nebuvo ginami. Jiems apginti vėliau atsirado konkurso valdyba. Įstatymai nepateikė galutinio rūpintojų teisių ir pareigų sąrašo, jis turėjo elgtis kaip dera geram šeimininkui.

Darbo autorius Vokietijos bankroto įstatymą (statutą), jo normas, susijusias su bankroto administratoriaus statusu vertina itin teigiamai, nes: teismui, kaip institucijai, kurioje dirba aukščiausios kvalifikacijos specialistai, yra suteikta daug galių viename iš svarbiausių procesinių sprendimų – bankroto administratoriaus skyrimo, o tai, tikėtina, didina proceso efektyvumą ir skaidrumą; kreditoriams yra galimybė sukurti organą (kreditorių komitetą), padedantį prižiūrėti proceso eigą, taigi kreditoriai turi didesnes galimybes būti kuo geriau susipažinę su procesu, jo eiga ir stadija.

Italijoje yra pripažįstamas neįprastas bankroto proceso subjektas, kurį galima apibūdinti, kaip valstybės paskirtą teismo patikėtinį. Italijoje yra pripažįstamas neįprastas bankroto proceso

subjektas, kurį galima apibūdinti, kaip valstybės paskirtą teismo patikėtinį.

Darbe pateikiamas įvairiapusė įstatymų (aktualių redakcijų ir istorinių dokumentų) analizė, darbo autorius pačiame darbe, taip pat ir išvadose kelią klausimą dėl įstatymų kokybės, tuo pačiu siūlo savo pakeitimus, autoriaus nuomone, galinčius teigiamai prisidėti prie įstatymų raidos, taip pat padarančių patį procesą skaidresnį ir nešališkesnį.

Summary

In this paper author discusses insolvency, bankruptcy administrators status in mentioned legal field. Also paper includes analysis of lithuanian laws related to bankruptcy and insolvency. Author while using multiple methods evaluates current laws and proposes his own ideas of ways for them to be developed in the future. According to author, biggest flaw is related with assigning the administrator. Current practice does not create precedent of transparency whilst keeping the process effective. Author gives his arguments about proposals to make process more transparent.

Also paper mentions of restructuring administrators status, differences and similarities between two different processes are outlined. Also author outlines the same flaws in two different acts, which, according to author, may be harmful – both acts have to be corrected in order to maintain high quality of both processes.

Author also analyses historic laws, comments institutes that were used before current acts.

In this paper author also analyses acts of countries and regions like United States of America, Scandinavia, Baltic countries, Greece, Germany, Poland etc.

In the end, author summarizes whole paper with conclusion summarizing whole paper and all of his ideas again concluded and presented in an clear way.